

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร และศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่างๆและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1. วิทยุ่่น

- 1.1 ความหมายของวิทยุ่่น
- 1.2 ลักษณะของวิทยุ่่น
- 1.3 พัฒนาการของวิทยุ่่น
- 1.4 ความต้องการของวิทยุ่่น

ตอนที่ 2. ความฉลาดทางอารมณ์

ตอนที่ 3. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

ตอนที่ 4. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

ตอนที่ 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ
- 5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

รายละเอียดแต่ละส่วนมีดังต่อไปนี้

1. วิทยุ่่น

1.1 ความหมายของวิทยุ่่น

จอห์น สแตนเลย์ ฮอลล์ (G. Stanley Hall อ้างใน มลวิภา ทรงวุฒิสิต , 2526: 245) กล่าวถึงวัยรุ่นว่า “เป็นวัยของพายุ และความกดดัน” วัยรุ่นเป็นวัยของการกระทำที่เหมือนเด็ก แต่ก็เหมือนผู้ใหญ่ด้วย ระยะเวลาของวัยรุ่นจัดว่าเป็นระยะที่เริ่มตั้งแต่วัยเด็กตอนปลาย จนย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงยังอาจมีการแสดงออกถึงการกระทำที่ยังเป็นเด็กอยู่หลายอย่าง แม้ว่าจะเป็นเวลาที่เด็กกำลังเจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ก็ตาม วัยรุ่นถูกจัดว่า เป็นช่วงเวลาที่บุคคลไม่สมควรได้รับการปฏิบัติเหมือนเด็ก แต่ก็ยังไม่พร้อมที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเช่นผู้ใหญ่ ช่วงเวลาที่อยู่ในระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่จึงถูกจัดว่าเป็นระยะของวัยรุ่น(จอห์น สแตนเลย์ ฮอลล์ อ้างใน มลวิภา ทรงวุฒิสิต. 2526: 249)

เซอร์ล็อก (Hurlock อ้างใน สุชา จันทน์เฒ, 2529) ได้อธิบายคำ “วัยรุ่น” ว่าตรงกับคำ “Adolescence” ในภาษาอังกฤษ มีรากศัพท์เดิมมาจากภาษาละตินว่า “Adolescere” ซึ่งมีความหมายว่าเจริญเติบโตหรือเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ (Maturity) การที่เด็กจะบรรลุถึงขั้นวุฒิภาวะนี้ ไม่ใช่จะเจริญแต่ทางร่างกายด้านเดียวเท่านั้น ทางจิตใจก็จะเจริญเป็นเงาตามตัวไปด้วย นั่นคือ จะต้องมีการพัฒนาทั้ง 4 ด้านไปพร้อมๆกัน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สติ ปัญญา และสังคม

สุชา จันทน์เฒ (2529) ให้ความหมายของ “วัยรุ่น” ว่าหมายถึง วัยที่ย่างเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์ สามารถจะเป็นพ่อแม่คนได้ เด็กหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้นอายุประมาณ 13-15 ปี ส่วนเด็กชายเริ่มวัยรุ่นตอนต้นประมาณ 15 ปี การที่อายุคาบเกี่ยวกันเช่นนี้ เพราะเด็กหญิงเริ่มเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศเร็วกว่าเด็กชาย เนื่องจากทั้งสองเพศเริ่มเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศไม่พร้อมกันเราจึงไม่สามารถกล่าวลงไปได้แน่นอนว่าวัยรุ่นจะเริ่มหรือสิ้นสุดลงเมื่ออายุเท่าใด

สรุปว่าวัยรุ่น หมายถึง วัยที่ย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่จะมีการกระทำเหมือนเด็กแต่ก็เหมือนผู้ใหญ่ด้วย มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย การเจริญเติบโตทางเพศอย่างสมบูรณ์ และมีการเจริญเติบโตทางด้านจิตใจตามไปด้วย

1.2 ลักษณะของวัยรุ่น

ลักษณะของวัยรุ่นในระยะต่างๆดังนี้

วัยรุ่นตอนต้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และความนึกคิด มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เป็นระยะที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตอย่างชัดเจน แต่การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ยังไม่สมบูรณ์ (สุชา จันทน์เฒ, 2540) มีความคิดหมกมุ่นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและมีอารมณ์แปรปรวนมาก (ดวงใจ กสานติกุล, 2536 ; ศิริชัย หงษ์สงวนศรี, มปป) ระยะนี้วัยรุ่นจะให้ความสนใจต่อการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนเพศเดียวกัน เริ่มแยกตัวเป็นอิสระจากครอบครัว ยึดตนเองและเพื่อนเป็นศูนย์กลาง (อุมพร ตรังคสมบัติ, 2542 ; Castiglia & Harbin, 1992)

วัยรุ่นตอนกลาง เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ สภาพแวดล้อมมีผลต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก ชอบคบเพื่อนที่ลักษณะคล้ายกันมักเลียนแบบเพื่อนและชอบทำสิ่งแปลกใหม่ (สุชา จันท์เอม, 2540) เป็นวัยที่ยอมรับสภาพร่างกายที่เป็นหนุ่มสาวแล้ว มีความที่เป็นเชิงนามธรรม จึงหันมาใฝ่หาอุดมการณ์และเอกลักษณ์ของตนเพื่อความเป็นตัวของตนเอง และพยายามที่จะเอาชนะความผูกพันและเป็นอิสระจากการพึ่งพิงบิดามารดา(ดวงใจ กษานติอกุล, 2536 ; อุมพร ตรังคสมบัติ, 2542) เป็นวัยที่มีแรงผลักดันทางเพศรุนแรง(ศิริชัย หงษ์สงวนศรี,มปป) เริ่มสนใจและพัฒนาความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ (Castiglia & Harbin, 1992)

วัยรุ่นตอนปลาย มีการเจริญเติบโตของระบบอวัยวะเพศและสามารถทำหน้าที่ได้เต็มที่ มีการพัฒนาทางด้านจิตใจมากกว่าทางด้านร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเกี่ยวกับความรู้สึกรู้จักคิดและปรัชญาชีวิต (สุชา จันท์เอม, 2540 ; Castiglia & Harbin, 1992) ระยะเวลาที่วัยรุ่นจะมีอารมณ์มั่นคงและมีเหตุผลมากขึ้น มีการพิจารณาเกี่ยวกับการศึกษา การประกอบอาชีพ และทักษะที่จำเป็นทางสังคมคือการดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่และมีการปรับตัวดีขึ้น (ดวงใจ กษานติอกุล, 2536 ; อุมพร ตรังคสมบัติ, 2542)

1.3 พัฒนาการของวัยรุ่น

พัฒนาการ(Development) (ฉวีวรรณ สุขพันธ์โพธาราม, 2527) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้าน โครงสร้างและแบบแผนของอินทรีย์ทุกๆส่วนการเปลี่ยนแปลงนี้จะพัฒนาไปเรื่อยๆ จากระยะหนึ่งไปสู่อีกระยะหนึ่ง อันจะทำให้มีลักษณะและความสามารถใหม่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความเจริญเติบโตตามลำดับ ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม

การเจริญเติบโต (Growth) หมายถึง ความเจริญเติบโตที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านขนาด รูปร่าง สัดส่วน กระดูกและกล้ามเนื้อ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะทำให้สิ่งที่เปลี่ยนแปลงมีคุณสมบัติดีขึ้น มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น ความเจริญเติบโตนี้ยังรวมไปถึงพฤติกรรมต่างๆ ของวัยรุ่นอีกด้วย

พัฒนาการด้านต่างๆ ของวัยรุ่น เป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นสามารถเข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ของวัยรุ่นได้ดีขึ้น พัฒนาการที่สำคัญของวัยรุ่น แบ่งออกเป็น

1. พัฒนาการทางร่างกาย
2. พัฒนาการทางอารมณ์
3. พัฒนาการทางสังคม
4. พัฒนาการทางสติปัญญา
5. พัฒนาการทางจริยธรรม

6. พัฒนาการทางเพศ

ซึ่งในแต่ละด้านมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. พัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการทางร่างกายของวัยรุ่นจะเห็นได้อย่างชัดเจน อัตราการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็วนี้ ประมาณได้ว่าน้ำหนักจะเพิ่มขึ้นประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ และส่วนสูงเพิ่มในอัตรา 25 เปอร์เซ็นต์ การเจริญเข้าสู่วัยรุ่นนี้มีข้อที่น่าสังเกต คือ เราไม่อาจกำหนดแน่นอนได้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของพัฒนาการทางร่างกาย สิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตทางกาย รวมตลอดถึงอิทธิพลต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการวุฒิภาวะและความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลด้วย พัฒนาการวัยรุ่นทางร่างกายนี้ จะมีส่วนสัมพันธ์ต่อเนื่องกับพัฒนาการด้านเพศ ถ้าร่างกายเจริญเติบโตเร็ว ภาวะของความเป็นวัยรุ่นก็จะเร็วด้วย

ลักษณะสำคัญที่เห็นได้ง่ายเมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่นนั้น คือ การแตกเนื้อหนุ่มสาวในระยะนี้ จะเห็นได้ว่าร่างกายของเด็กทั้งหญิงและชายเปลี่ยนแปลงไป ในวัยรุ่นเด็กนี้รูปร่างของเด็กหญิงและเด็กชายจะไม่แตกต่างกันมาก เว้นแต่วัยวะเพศเท่านั้น แต่พออายุเข้าประมาณ 10-13 ปีความแตกต่างของเพศทั้งสองจะค่อยๆ ปรากฏชัดขึ้นทั้งทางร่างกายและทางจิตวิทยา เช่น ความสูง(ชายสูงกว่าหญิง) สำเนียง (หญิงแจ่มใส ชายห้าว) ตำแหน่งที่ขนขึ้น(ชายขึ้นที่หน้าอก ริมฝีปาก หญิงมีน้อยหรือไม่มีเลย) โดยปกติแล้ว เด็กชายจะเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ช้ากว่าเด็กหญิงประมาณ 1-2 ปี ลักษณะที่ทำให้ผู้หญิงผิดกับเด็กผู้ชายนี้ เรียกว่า Secondary Sex Characteristics ความเจริญของเพศที่เป็นไปโดยปกติ จะเริ่มต้นเห็นได้ชัดเมื่อเด็กย่างเข้าวัยหนุ่มสาว เข้าใจกันว่า ความเจริญของต่อม (Glands) บางชนิดในร่างกายเป็นของจำเป็นที่ทำให้คนมีลักษณะให้เห็นความแตกต่าง ของเพศหญิงและเพศชายได้ชัดขึ้น ต่อมเหล่านี้คือต่อมไร้ท่อ หรือ Endocrine Gland ซึ่งปล่อยฮอร์โมนออกมาเข้าผสมกับน้ำเหลือง หรือเลือด ซึ่งหล่อเลี้ยงร่างกาย ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่าง Pituitary Gland ซึ่งอยู่ติดกับสมอง กับ Gonad Gland ซึ่งเป็นต่อมเพศสำหรับสืบพันธุ์โดยตรง ฮอร์โมนของ Pituitary Gland ทำหน้าที่เกี่ยวกับความเจริญของกระดูกและเส้นเอ็น และช่วยกระตุ้น Gonad Gland ให้ทำหน้าที่ได้เข้มแข็งขึ้น และปล่อยฮอร์โมนออกมา ทำให้เด็กเกิดเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย และจิตใจ เมื่อเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นหนุ่มสาวนั้น อาจแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ระยะแรกนั้น เป็นแต่เพียงการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเกิดขึ้น แต่ยังไม่ทำหน้าที่สืบพันธุ์ไม่ได้ ระยะที่สอง เป็นตอนที่การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมาถึงระยะที่วัยรุ่นสามารถทำการสืบพันธุ์ได้ แต่การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายยังไม่สมบูรณ์โดยแท้ระยะสุดท้ายเป็นระยะที่เรียกว่า มีพัฒนาการทาง Secondary Sex Characteristics คือ ลักษณะที่ทำให้เห็นความแตกต่างของหญิงและชายโดยชัดเจน

ลักษณะการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ระหว่างเด็กชายและเด็กหญิงมีความแตกต่างกันอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. เด็กหญิงจะเริ่มเติบโตเร็วกว่าเด็กชายสังเกตได้ว่าในเด็กหญิงช่วงอายุประมาณ 9-12 ปี จะสูงและตัวโตกว่าเด็กชาย
2. เด็กชายจะเริ่มเติบโตช้ากว่าเด็กหญิง โดยประมาณราว 2 ปี (ระยะแตกเนื้อหนุ่มสาวของเด็กหญิงอายุโดยเฉลี่ย 12 ปี เด็กชายอายุ 14 ปี)
3. เด็กหญิงจะมีขนาดการเจริญเติบโตของโครงสร้างทางร่างกายน้อยกว่าเด็กชาย การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจากเด็กเข้าสู่วัยรุ่นของชายหญิงจะมีลักษณะแยกเปรียบเทียบให้เห็นได้ตามลำดับของการพัฒนาทางร่างกาย ดังนี้

ชาย	หญิง
1. มีขนที่อวัยวะเพศ	1. มีขนที่อวัยวะเพศ
2. มีขนรักแร้	2. มีขนรักแร้
3. มีขนหนาตามใบหน้า	3. มีขนตามใบหน้าน้อย ผมนบนศีรษะจะขึ้นอีกครั้ง
4. มีขนขึ้นตามลำตัวมาก	4. มีขนขึ้นตามลำตัวน้อย
5. มีลูกกระเดือกใหญ่ขึ้น	5. มีลูกกระเดือกขึ้นไม่มากนัก
6. การเปลี่ยนแปลงของกล่องเสียงมาก	6. การเปลี่ยนแปลงของกล่องเสียงเล็กน้อย
7. ไหล่ขยายกว้าง	7. ไหล่ขยายไม่กว้างนัก
8. หน้าอกและสะโพกเปลี่ยนขยายเล็กน้อย	8. หน้าอกและสะโพกขยายมาก
9. การรัดตัวของกล้ามเนื้อตามไหล่ ต้นแขนและแขนงอมีมาก	9. การเปลี่ยนแปลงของกล้ามเนื้อไหล่ ต้นแขนงอไม่มากนัก
10. ต่อมเหงื่อมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น	10. ต่อมเหงื่อมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น

นอกจากนั้น สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนอีกประการหนึ่งนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เด็กชายและเด็กหญิงได้เข้าสู่วัยรุ่นแล้ว คือ การมีประจำเดือนของเด็กหญิง และการหลั่งน้ำกามของเด็กชาย ในระยะนี้ถ้าชายและหญิงมีเพศสัมพันธ์กัน ก็สามารถทำให้กำเนิดบุตรได้

2. พัฒนาการทางอารมณ์

อารมณ์จะมีบทบาทต่อระยะวัยรุ่นมากเพราะวัยรุ่นเปรียบได้กับเป็น วัยพายุบูแคมวัยรุ่นจะทำกิจกรรมแทบทุกอย่างด้วยการใช้อารมณ์รุนแรง การปรับตัวของชีวิตในวัยรุ่นจึงค่อนข้างจะสับสน ความต้องการทางด้านเพศจะมีอิทธิพลสูงในระยะนี้ และความอยากรู้อยากเห็น อยากลอง จะ

ผลักดันให้วัยรุ่นออกไปเผชิญกับโลกภายนอก ซึ่งจะช่วยให้วัยรุ่นได้ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว อันจะนำและเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาทางอารมณ์ที่กว้างขวางออกไป

อารมณ์ของวัยรุ่นมักจะไม่ว่างที่ เกิดแปรปรวนได้ง่าย ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ และวัยรุ่นมักได้รับการตำหนิตติเตียนจากผู้ใหญ่เสมอ การใช้อารมณ์ของผู้ใหญ่เป็นเครื่องตัดสินอารมณ์ของวัยรุ่น จึงเป็นเรื่องไม่ทำให้เกิดผลดีต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่น อารมณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับวัยรุ่นที่สำคัญ ได้แก่ ความหวาดกลัว ความกังวลใจ ความโกรธ ความรัก ความอิจฉาริษยา ความอยากรู้อยากเห็น

โรเจอร์ (Rogers อ้างในศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540) ได้กล่าวถึงวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง จึงได้ชื่อว่าเป็น “วัยพายุบูแคม” ชอบแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกตรงไปตรงมา เปิดเผยอารมณ์ต่างๆ เกิดขึ้นง่ายและเปลี่ยนแปลงง่าย วัยรุ่นมักจะทำกิจกรรมแทบทุกอย่างด้วยการใช้อารมณ์รุนแรง การปรับตัวในชีวิตของวัยรุ่นจึงค่อนข้างสับสน ในระยะนี้ความต้องการทางเพศจะมีอิทธิพลสูงมาก วัยรุ่นจะเกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากรอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเพศ ซึ่งเป็นเรื่องแปลกใหม่ในชีวิต ในช่วงนี้วัยรุ่นมักเกิดปัญหาการติดต่อกับผู้อื่นหรือปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นๆ เพราะวัยรุ่นเกิดความไม่แน่ใจ เนื่องจากเขาไม่ใช่เด็ก แต่เขาก็ยังไม่เป็นผู้ใหญ่ ในบางครั้งเขาก็อยากเป็นผู้ใหญ่จะได้ทำอะไรตามใจชอบ แต่ในบางครั้ง เขาก็ต้องการที่จะเป็นเด็ก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่เปลี่ยนจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงมีความต้องการที่จะพึ่งพาตนเอง ซึ่งอาจแสดงออกโดยการฝ่าฝืนกฎระเบียบของครอบครัว หรือโรงเรียน ทั้งๆ ที่เขายังต้องการความสนใจจากผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะวัยรุ่นต้องการความเป็นอิสระ ดังนั้น ความเข้มงวดกวดขันของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง นอกจากจะทำให้วัยรุ่นเกิดความเครียดแล้ว ยังอาจแสดงออกด้วยการทำพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่ เช่น การแต่งกายแปลกๆ หรือมี พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น

การที่วัยรุ่นมีอารมณ์รุนแรงและเปลี่ยนแปลงง่าย เนื่องมาจากสาเหตุดังนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เนื่องจากวัยรุ่นมีรูปร่างแตกต่างจากวัยที่ผ่านมา การมีรูปร่างเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบผู้ใหญ่ ทำให้วัยรุ่นสนใจตนเองมากขึ้น และความสนใจที่จะทำตามแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ แต่เนื่องจากวัยรุ่นยังไม่สามารถที่จะเข้าใจและทำตนได้เหมาะสม รวมทั้งผู้ใหญ่มองว่า บุตรของตนยังเป็นเด็ก วัยรุ่นและผู้ใหญ่จึงมักขัดแย้งกัน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นมีอารมณ์ไม่มั่นคงเกิดความเครียดและมักจะแสดงอารมณ์ออกมาทันที

2. การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะภายใน ต่อมาไร้ที่อันนับว่าเป็นตัวสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและอารมณ์ เช่น การขยายตัวของกระเพาะอาหาร ทำให้เด็กกินจุขึ้น ภายในร่างกายมีการใช้พลังงานเพิ่มมากขึ้น ทำให้เด็กเหนื่อยง่ายและต้องการพักผ่อน การทำงานของต่อมเพศ ทำให้วัยรุ่นเริ่มสนใจเพศตรงข้าม และเริ่มมีอารมณ์รักต่อเพศตรงข้าม

3. การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องไปมีส่วนกับสังคมนอกรบ้านในลักษณะต่างๆมากขึ้น ทำให้วัยรุ่นต้องปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ เช่น ในหมู่เพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ของวัยรุ่น มักจะขัดแย้งกับผู้ใหญ่ ความเข้มงวดกวดขันของผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการคบเพื่อน การเรียน การแต่งกาย ทำให้วัยรุ่นเกิดความหงุดหงิด วิตกกังวล ไม่มั่นใจในตัวเอง เกรงว่าเพื่อนจะไม่ยอมรับ สิ่งเหล่านี้จึงมักทำให้วัยรุ่นเกิดความคับข้องใจอยู่เสมอ

วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในระยะปรับตัว ดังนั้น วัยรุ่นจึงมักตกอยู่ใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ชั่วร้ายทางอารมณ์ได้ง่าย เพราะวัยรุ่นมีอารมณ์อ่อนไหว เชื่อง่าย หลงง่าย มีอารมณ์ไม่มั่นคง จึงมักเกิดปัญหายุ่งยากทางอารมณ์เสมอ การที่ผู้ใหญ่ค่อยๆเตรียมความพร้อมของวัยรุ่น และให้ความสนใจอย่างสม่ำเสมอด้วยความเข้าใจ จะช่วยให้วัยรุ่นผ่านพ้นวัยนี้ไปได้ด้วยดี

3. พัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางสังคมในวัยรุ่นนี้ สืบเนื่องจากพัฒนาการทางสังคมในวัยเด็ก โดยจะเริ่มจากภายในครอบครัวแล้วจึงขยายไปสู่ความสัมพันธ์ภายนอก เช่น เด็กวัย 13 ปี มักชอบอยู่ตามลำพัง ทั้งนี้เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงภายในของตนเอง คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งทางกาย อารมณ์ และความคิด ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเข้าสังคมด้วย แต่มิได้เป็นดังนี้เสมอไป การที่วัยรุ่นไม่ชอบรวมกลุ่มกับสมาชิกในครอบครัว อาจเป็นเพราะต้องการความเป็นอิสระ นอกจากนี้ การที่มีเสียงเปลี่ยนไปจากเดิม หรือร่างกายเริ่มสูงใหญ่ แขนขาแข็งแรง ทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกอาย

พัฒนาการทางด้านสังคมของวัยรุ่น จำแนกตามเพศสรุปได้ดังนี้

(สมชาย รัชตะกุล , 2526 : 45)

วัยรุ่นชาย	วัยรุ่นหญิง
<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กผู้ชายมักชอบพี่ชายหรือน้องชาย และชอบเลี้ยงดูน้องที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี 2. เด็กผู้ชายเมื่ออายุ 13 ปี จะมีความใกล้ชิดกับแม่มากกว่าพ่อ และเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อนๆจะไม่ยอมให้แม่แสดงความรักเพราะกระดากอาย 3. เด็กผู้ชายจะคบเพื่อนเพศเดียวกัน มีเพื่อนเป็นกลุ่มใหญ่ แต่ยังไม่มียุวกสหาย เด็กผู้ชายต้องการที่จะทำกิจกรรมมากขึ้น 4. เด็กผู้ชายเริ่มสนใจเพศตรงข้ามเมื่ออายุ 14 ปี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กผู้หญิงมักชอบพี่สาวหรือน้องสาว 2. เด็กผู้หญิงเมื่ออายุ 13 ปี เริ่มมีความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นกับพ่อและนิยมพ่อมากกว่าแม่ 3. เด็กผู้หญิงจะคบเพื่อนเพศเดียวกัน อายุ 13 ปี จะเริ่มมีเพื่อนเป็นกลุ่มเล็ก มักคบกันประมาณ 2-3 คน มีเพื่อนสนิทจะบอกความลับได้ และอายุ 15 ปีจะมีเพื่อนเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น 4. เด็กผู้หญิงมักจะสนใจเด็กชายที่โตกว่า เนื่องจากมีวุฒิภาวะทางเพศเร็วกว่าเด็กชายวัยเดียวกัน

สำหรับความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศนั้น ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น พบว่าเด็กชายจะเริ่มสนใจเด็กหญิงเมื่ออายุ 14 ปี สำหรับเด็กหญิงจะสนใจเด็กชายที่มีอายุมากกว่า เนื่องจากเด็กหญิงมีวุฒิภาวะทางเพศเร็วกว่าเด็กชายวัยเดียวกัน(ประสาร ทิพย์ธารา , 2521: 21)

ลักษณะความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศของวัยรุ่นนั้น เด็กวัยรุ่นทุกคนมักมีความลำบากใจอย่างยิ่งในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนต่างเพศ และต้องระวังมากด้วย เพราะเกรงว่าจะไม่เป็นที่ถูกใจกันและกัน เป็นสาเหตุให้วัยรุ่นกังวลและหมกมุ่นอยู่กับปัญหานี้มาก เขาคิดเพื่อฝันอยู่กับเรื่องราวๆ ไร้อายุส่วนความเพื่อฝันจะเป็นลักษณะใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่เขาได้ เช่น จากหนังสือ ภาพยนตร์ จากที่ได้รู้เห็น หรือที่ได้ยินมาในความรู้สึกรักของวัยรุ่นนั้น สิ่งที่เขาต้องการคือ “การได้เป็นที่รัก” ใครจะรักเขาหรือเขาจะรักใคร่นั้นไม่สำคัญ ขอให้เขาได้เป็นที่รักและได้รัก ซึ่งถือว่าเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ของวัยรุ่น แต่เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เขาจะคิดได้ว่าความคิดหรือการกระทำที่แล้วมานั้นเป็นเรื่องเหลวไหล

4. พัฒนาการทางสติปัญญา

วัยรุ่นเป็นระยะของการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการดูแลเอาใจใส่ของบิดามารดาผู้ปกครอง นับแต่การเริ่มแรกของชีวิต ความสามารถในการรับรู้จะพัฒนาอย่างเต็มที่ก่อนช่วงอายุ 25 ปี และค่อยๆ ลดลงตามลำดับ ในช่วง 35 ปี ความสามารถทางสติปัญญาจะเริ่มลดลง

เปียเจต์ (Piaget อ้างใน นวีวรรณ สุขพันธ์โพธาราม, 2527) กล่าวถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่นว่า เป็นช่วงที่ระดับสติปัญญาพัฒนาสูงสุดจะมีความสามารถคิดได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีความสามารถในการวิเคราะห์ จำแนกเปรียบเทียบ ทฤษฎี กฎเกณฑ์ หรืออาจคิดค้นแนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ ได้ นอกจากนั้น วัยรุ่นยังสามารถมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง พยายามรู้จักตนเอง และขัดเกลาพฤติกรรมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ รู้จักอดกลั้น และเข้าใจสังคมดีขึ้น รู้จักพยายามที่จะพึ่งตนเอง และเริ่มมีความคิดส่วนตัวที่เก็บไว้เป็นความในใจเฉพาะตน ไม่เปิดเผยให้ใครรู้ อย่างไรก็ตาม แม้ในช่วงวัยรุ่นนี้ ระดับสติปัญญาจะพัฒนาเต็มที่ สมองมีความจำดี การหาเหตุผลก็พัฒนามาก วัยรุ่นจะสนใจทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว อยากรู้อยากเห็นไปหมด มีความคิดที่จะแก้ไขปัญหาได้ดี และคิดได้หลายแง่มุม แต่วัยรุ่นเป็นวัยที่เพิ่งผ่านพ้นจากวัยเด็ก แม้ว่าวัยรุ่นจะมีสติปัญญาดี แต่มักขาดความรับผิดชอบ หรือขาดการไตร่ตรองที่ดี ดังนั้น พฤติกรรมบางอย่างของวัยรุ่นในบางครั้ง ก็อาจผิดพลาดได้ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ควรทำความเข้าใจถึงธรรมชาติของวัยรุ่น เพื่อที่จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นและผู้ใหญ่ให้น้อยลง

การคิดด้วยการพิจารณาจริงจังกับสิ่งที่พบเห็น (Concrete operations) กับการคิดนามธรรมที่อาศัยความคิด ความเข้าใจ ทักษะคิด อารมณ์ (Formal operations) เป็นลักษณะแนวคิดของวัยรุ่นที่มักทำให้เกิดความสับสนในใจอยู่เสมอ บางอารมณ์เขาอาจมีความคิดที่จริงจัง ต้องให้เห็น

เข้าใจชัดเจนจึงยอมรับ บางทีเขาอาจฝัน คิดนึกเอาตามอารมณ์ความรู้สึกของตนจนไม่รับฟังผู้อื่น อาจเกิดแนวคิดได้หลายอย่างกับวัยรุ่นได้พร้อมๆกัน และสร้างความขัดแย้งภายใน ในการวางตัวและ การทำงานให้กับวัยรุ่นได้มาก ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาที่ทำให้เขาขัดแย้งกับผู้ใหญ่ ลักษณะการคิ ดนามธรรมนี้ ทำให้เกิดการพัฒนาทางความคิดของวัยรุ่นดังนี้

1. วัยรุ่นสามารถคิดแก้ปัญหาโดยอาศัยวิธีการหลายๆอย่าง เช่น การลองผิดลองถูก ซึ่ง การเรียนรู้โดยวิธีนี้ วัยรุ่นได้ลงมือทำเอง ได้พบปัญหาและหาวิธีแก้ไขปัญหา จนกว่าจะได้ผลเป็นที่ พอใจ

2. ความสามารถในการเข้าใจลักษณะและสัญลักษณ์ต่างๆ วัยรุ่นสามารถเข้าใจและจำ สัญลักษณ์แทนได้ ไม่จำเป็นต้องอธิบายอย่างละเอียด โดยวัยรุ่นจะประมวลจากความคิดรวบยอด และลักษณะเหตุการณ์ต่างๆ บางทีวัยรุ่นนำลักษณะความคิดนี้มาใช้ตั้งเครื่องหมาย สัญลักษณ์ภาษา แสดงใช้เป็นที่เข้าใจในกลุ่มของตน ประสบการณ์ของวัยรุ่นแต่ละคน เป็นต้นแบบของการอธิบาย ความเข้าใจสัญลักษณ์การพัฒนาคิดนี้ แสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นสนใจการใช้ความคิดความเข้าใจ มากกว่าการจำ การเขียนแบบ และรับฟังคำบอกกล่าว ผู้ใหญ่จึงควรปล่อยให้วัยรุ่นได้มีโอกาสแสดง ความคิดของตนบ้าง

3. ความสามารถในการคิดอย่างมีระบบ (systematic thinking) การคิดอย่างมีระบบคือ ลักษณะการคิดใคร่ครวญที่ เพียเจต์ อธิบายว่ามี 3 ขั้นตอน คือ

3.1 การหาสมมติฐาน (hypothesis) คือการคาดการณ์ว่าถ้าสิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วน่าจะมีสิ่งนั้น เกิดขึ้น

3.2 การพิจารณาพร้อมข้อคิดเห็น (deductive) คือ การรวบรวมข้อคิดจากการคาดคะเน ขั้นต้นเพื่อหาความจริง หรือความถูกต้อง

3.3 การให้เหตุผล (reasoning) คือการย้ายแนวคิดที่รวบรวมว่ามีสิ่งที่น่าเชื่อถืออย่างไร การคิดทั้ง 3 ขั้นตอนที่กล่าวนี้ วัยรุ่นและผู้ใหญ่อาจไม่ได้พัฒนาถึงขั้นการใช้เหตุผลสูงสุด (formal operation though) ได้ทุกคน บางคนอาจคิดเพียงขั้นรู้จักยึดตัวเอง เช่น ระดับเด็กเล็กก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ เช่น ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจฐานะทางวัฒนธรรมของครอบครัวระดับ สติปัญญาของแต่ละบุคคล

5. พัฒนาการทางจริยธรรม

เพียเจต์ (Piaget อ้างใน จวีวรรณ สุขพันธ์โพธาราม, 2527) พบว่า วัยรุ่นมีพัฒนาการทาง จริยธรรม แบบคิดเชื่อมโยงหาเหตุผล คำนึงถึงความเป็นไปได้และความเป็นไปไม่ได้(moral relativism) คือ ในวัยเด็กจะตัดสินอะไร โดยคำนึงถึงสาเหตุและสถานการณ์ที่แตกต่างกันด้วยเด็กพวก นี้จะเข้าใจว่า “กฎ” นั้นไม่ใช่ระเบียบที่ตายตัว แต่เป็นข้อตกลงที่ควรเคารพปฏิบัติตาม เพื่อความเป็น ระเบียบของสังคมวัยรุ่นจะตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม โดยพิจารณาจากความคิดเห็นค่านิยมซึ่งเป็นที่

ยอมรับของสังคมว่า เป็นสิ่งที่ดีงามและเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ ขั้นนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของการพิจารณา ค่านิยมของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ปรัชญาในการดำเนินชีวิตเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่

6. พัฒนาการทางเพศ

บุคลิกภาพของบุคคลขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านสรีระ หรือที่เรียกว่าแรงขับโดยสัญชาตญาณ เชื่อว่าแรงผลักดันพื้นฐานที่สำคัญตั้งแต่แรกเกิด คือ แรงขับทางเพศหรือความต้องการตอบสนองทางเพศ ซึ่งเป็นแรงขับที่กระตุ้นให้ร่างกายแสวงหาสิ่งที่ต้องการเพื่อตอบสนองความสุข ความพึงพอใจของตน แรงขับนี้จะไปสู่ความสำเร็จในแต่ละขั้น พัฒนาการของมนุษย์ เพื่อให้บรรลุถึงวุฒิภาวะ (Maturity) ในแต่ละบุคคล แต่ถ้าเกิดความขัดแย้ง (Conflict) หรือความคับข้องใจ (Maturity) ขึ้นในขั้นใดก็อาจทำให้พัฒนาการหยุดยั้งชะงักอยู่เพียงขั้นนั้น พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ เป็นผลจากการได้รับ หรือไม่ได้รับการตอบสนองแรงขับทางเพศ ตลอดจนแหล่งที่จะตอบสนองเปลี่ยนไปตามวัย ตามแรงผลักดันจากภายในร่างกาย

ฟรอยด์ (Freud อ้างในสุชา จันทน์เอม, 2529) ได้แบ่งลำดับขั้นของพัฒนาการทางบุคลิกภาพไว้ ดังนี้ คือ

1. Oral Stage อยู่ในช่วงปีแรกของชีวิต สำหรับในขั้นนี้ความพึงพอใจประการแรก คือ การกระทำเพื่อลดความเครียดจากความหิว สำหรับในขั้นนี้ ความพึงพอใจของเด็กจะอยู่ที่ปาก

2. Anal Stage อยู่ในระหว่างอายุ 1-3 ปี ความพึงพอใจจะมาจากการได้ขับถ่ายและมีความพึงพอใจที่จะควบคุมร่างกายของตนเองและวัตถุอื่นๆ ได้

3. Phallic Stage อายุประมาณ 3-4 ปี ขั้นนี้ความพึงพอใจของเด็กจะเคลื่อนจากทวารหนัก ไปสู่อวัยวะเพศชายและหญิง เด็กจะเริ่มสำรวจร่างกายของตนเองและรู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิง เด็กจะมีความภูมิใจในอวัยวะเพศของตนโดยเฉพาะเด็กชาย จากการสำรวจอวัยวะเพศ และความสนใจเหล่านี้จะเป็นระยะเริ่มต้นของ Oedipal Period ซึ่งอยู่ในระหว่างอายุ 3-7 ปี ในระยะนี้เด็กจะสนใจพ่อแม่ที่เป็นเพศตรงข้ามกับตน เด็กชายจะเกิดความรักแม่ และเห็นพ่อเป็นศัตรู ส่วนเด็กหญิงจะรักพ่อ และเลียนแบบแม่ เพื่อเรียกร้องความรักความสนใจจากพ่อ ในไม่ช้าเด็กก็จะเรียนรู้ว่าความต้องการของตนเช่นนั้นเป็นเรื่องไม่สมควร และก็จะผ่านพ้นปัญหาต่างๆเหล่านี้ไปได้ แต่ถ้าเด็กเกิดความวิตกกังวลและมีความรู้สึกผิดมากขึ้นๆ ก็จะทำให้บุคลิกภาพไม่สามารถพัฒนาไปได้อย่างราบรื่น

4. Latency Stage เป็นระยะที่ต่อจาก Oedipal Period อายุประมาณ 7-12 ปี ในระยะนี้ ความสนใจทางเพศและแรงขับทางเพศจะลดลง เด็กในวัยนี้จะเริ่มเข้าโรงเรียนแล้ว ความสนใจจึงมุ่งไปยังสิ่งรอบตัว ชอบเล่นกับกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน และจะเห็นว่าความเห็นของกลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลเหนือกว่าความคิดเห็นของพ่อแม่ เด็กจะเชื่อมั่นในความคิดและการกระทำมากขึ้น และพยายามแสวงหาบทบาทที่เหมาะสม

5. Genital Stage อายุระหว่าง 12-20 ปี ระยะเวลาที่ร่างกายของเด็กจะเจริญเติบโตเร็วมาก โดยเฉพาะในระยะ 2-3 ปีแรกของการเปลี่ยนลักษณะประจำเพศ เช่น หน้าอก สะโพก หนวด จะปรากฏชัดเจนในวัยนี้ ถ้าผ่านปม Oedipus Complex ในวัยเด็กไปอย่างราบรื่น เขาก็จะมีความสนใจในเพศตรงข้ามที่นอกเหนือไปจากในครอบครัวเดียวกัน และจะก้าวไปถึงวุฒิภาวะทางเพศอย่างแท้จริง เพื่อเป็นการตอบสนองแรงขับทางเพศ (Libido) อย่างสมบูรณ์

ทฤษฎีของ ฟรอยด์ (Freud อ้างใน สุชา จันทน์เอม, 2529) เป็นทฤษฎีที่แสดงกระบวนการพัฒนาทางบุคลิกภาพเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันคือระหว่างพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคลนับตั้งแต่วัยทารก ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลทารกและตัวทารก และประสบการณ์วัยเด็กจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อ บุคลิกภาพ พัฒนาการในวัยเด็กสำคัญมาก หากเด็กมีพัฒนาการไม่สมบูรณ์ในขั้นแรก จะทำให้ขาด พื้นฐานสำคัญสำหรับความรัก และปัญหาการเลียนแบบที่ไม่สมบูรณ์ในขั้นที่ 3 จะทำให้วัยรุ่นไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการสนองความต้องการทางเพศ จะทำให้เกิดปัญหาได้

1.4 ความต้องการของวัยรุ่น

วิทยา นาควัชระ(2526) ได้กล่าวถึงความต้องการของเด็กวัยรุ่นไว้ดังนี้ คือ

1. ความต้องการความรัก วัยรุ่นต้องการความรักจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น จากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง จากครู จากเพื่อนทั้งเพศเดียวกัน และต่างเพศ การต้องการความรักนี้ อาจเป็นเพราะว่าตนเองคิดว่ามีคนสนใจและรักตัวน้อยลง ซึ่งเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจที่ไม่ค่อยมั่นคง ไม่มั่นใจในควมมีค่าของตนเอง คิดว่าคนอื่นจะมองไม่เห็นสิ่งเหล่านี้ จึงอยากเรียกร้องให้เขารักและสนใจตัวเองมากขึ้น

2. ความต้องการอยากรู้และทดลองเกี่ยวกับเรื่องเพศ วัยรุ่นจะมีความสนใจในเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ เป็นวัยที่ต้องการความรู้ความเข้าใจทางเพศอย่างถูกต้อง ถ้าถูกกีดกัน จะแสดงออกทางอ้อมโดยการปิดบัง หรือโดยการหาความรู้อย่างถูกวิธี นอกจากความสนใจแล้ว วัยรุ่นยังอยากทดลองเกี่ยวกับเรื่องเพศอีกด้วย เพราะเป็นวัยที่สนใจเพื่อนต่างเพศ รักแบบหลงใหล ใฝ่ฝัน และเป็นความรักแบบรุนแรงไม่ค่อยมีเหตุผล

3. ความต้องการอิสรภาพมากขึ้น สำหรับความต้องการอิสรภาพนั้น จะรุนแรงมากในวัยนี้ วัยรุ่นต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการตัดสินใจ วางแผน วางโครงการของชีวิต และอยากลงมือทำด้วยตนเอง จะไม่ยอมให้ผู้ใหญ่มากำกว่าในชีวิตของตน และมักคิดว่าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจความต้องการของตน

4. ความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม วัยนี้เป็นวัยที่อยากให้สังคมยอมรับหรือชมเชยอยากมีชื่อเสียง อยากเด่น อยากรับผิดชอบในกิจกรรมบางอย่าง เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม แต่ก็

ทำได้สำเร็จค่อนข้างยาก เพราะขาดระบบในการทำงาน ขาดวิจารณญาณในตัวเอง ดังนั้น ผู้ใหญ่จะต้องหาสาเหตุแห่งปัญหาและแนวทางแก้ไข

5. ความต้องการรวมกลุ่ม วัยรุ่นเพื่อนมีความสำคัญมาก เป็นวัยที่อยากให้เพื่อนยอมรับ จึงทำตามเพื่อน แม้ว่าบางครั้งจะขัดกับความรูสึกส่วนตัวก็ตาม

6. ความต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ ความต้องการนี้อาจจะรุนแรงมากในวัยรุ่น เช่น ต้องการคบเพื่อนใหม่ๆ ต้องการทดลองสิ่งต่างๆตามเพื่อน เช่น การเดินขบวน การคิดสิ่งเสพยาเสพติด ฯลฯ

7. ความต้องการมีอนาคต ต้องการมีความสำเร็จ วัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มสนใจอาชีพต่างๆ อยากรับผิดชอบ อยากพึ่งตนเองมีจุดมุ่งหมายในอนาคต มีการวางแผนว่าสำเร็จการศึกษาแล้วจะประกอบอาชีพอะไร

2. ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional quotient)

2.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

นักจิตวิทยาให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ (emotional quotient) (EQ) ดังนี้ กรมสุขภาพจิต (2543 ก) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าหมายถึงความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

เท็ดคักดี เดชคง (2542) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการนำไปสู่การเป็นคนดีมีคุณค่า และมีความสุข

วีระวัฒน์ ปิ่นนิตามัย (2542) กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความรู้เท่าทันในการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถบริหารจัดการกับอารมณ์และความรูสึกภายในตนเองได้ และจัดการอารมณ์ของตนในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ไปในทางที่สร้างประโยชน์แก่ทุกฝ่าย

ซาโลเวย์ และ เมเยอร์ (Salovey & Mayer, 1997) ได้ให้ความหมายของคำว่าความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ในความคิด ความรูสึกและภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองทำให้สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนเองได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับการทำงานและการดำเนินชีวิตโดยมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น

บาร์ออน (Bar On, 1997) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นองค์ประกอบของความสามารถส่วนตัว อารมณ์ และสังคมของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ

คูเปอร์และซาวาฟ (Cooper & Sawaf, 1997) ให้ความหมายความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตน เป็นรากฐานในการสร้างสัมพันธภาพ และโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

โกลแมน (Goleman, 1998) ให้ความหมายความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นความสามารถในการตระหนักในความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของผู้อื่น จนสามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ

สรุปว่าความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดและภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองความคิดและการกระทำของตนเองได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับการทำงานและการดำเนินชีวิต ความฉลาดทางอารมณ์ของแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ มากมาย

2.2 ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ คือคนที่สามารถเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดอ่อนจุดด้อยของตนเอง รู้จักควบคุมจัดการและแสดงออกทางอารมณ์ รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม สามารถตรวจสอบอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ และใช้ข้อมูลเหล่านี้ชี้นำความคิดและการแสดงออกทางอารมณ์ของตน (Salovey & Mayer, 1997) ความฉลาดทางอารมณ์ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน และชีวิตครอบครัว (กรมสุขภาพจิต, 2543 ข) ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะตระหนักและรู้จักตนเอง เข้าใจความคิด ความรู้สึก ความต้องการของผู้อื่น ก่อให้เกิดการทำงานร่วมมือที่สร้างสรรค์ ทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างราบรื่น เมื่อนำไปประกอบกับภูมิปัญญาจะทำให้มีการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ มีการบริหารจัดการที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ และลดความขัดแย้ง ทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต (วิระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542) การวัดความสำเร็จในชีวิตจะต้องประสบความสำเร็จพร้อมๆ กันทั้งการมีสุขภาพกายจิตที่ดี ครอบครัวมีความอบอุ่นรักใคร่ห่วงหาอาทร มีความสำเร็จในหน้าที่การงานเป็นที่ยอมรับในสังคมและเกื้อกูลสังคม ซึ่งสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จเหล่านี้คือความฉลาดทางอารมณ์ (อุคมศิลป์ ศรีแสงนาม, 2543) เมื่อบุคคลมีความฉลาดทางอารมณ์ดี จะสามารถควบคุมการประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในหลักศีลธรรมและมีจริยธรรม (จำลอง ดิษขวนิช และ พรหมเพรา ดิษขวนิช, 2543) จะเห็นว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญ

อย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต ดังนั้นจึงควรปลูกฝังให้บุคคลมีความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคคลและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะในระยะวัยรุ่นที่กำลังมีพัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจ แต่ยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ วัยรุ่นมักถือตนเองเป็นศูนย์กลางและทำตามอารมณ์ตนเองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงควรพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นให้สมบูรณ์ เพื่อป้องกันปัญหาทางพฤติกรรมต่างๆ ที่จะเกิดกับวัยรุ่น

2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถทางสมองอย่างหนึ่งของมนุษย์ การมีความฉลาดทางอารมณ์มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักๆ คือ (กรมสุขภาพจิต, 2543ก)

1. พันธุกรรมและพื้นฐานอารมณ์ พันธุกรรมเป็นตัวกำหนดให้มนุษย์มีพื้นฐานอารมณ์ที่แตกต่างกัน พื้นฐานอารมณ์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรม บุคลิก และอารมณ์ สภาพแวดล้อมขณะอยู่ในครรภ์มารดามีส่วนต่อการสร้างพื้นฐานอารมณ์ของบุตร โดยมารดาที่มีความเครียด อาจทำให้บุตรมีพื้นฐานอารมณ์ไม่ดี อ่อนไหว เพราะบาง ส่วนมารดาที่อารมณ์ดี มีความสบายกายสบายใจในขณะตั้งครรภ์ มักได้บุตรที่เป็นเด็กเลี้ยงง่ายร่าเริง คนที่มีพื้นฐานทางอารมณ์ไม่ดี อ่อนไหว เพราะบาง มักมีความอดทนต่อแรงกดดันต่างๆ ได้น้อย ส่งผลให้มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับต่ำ

2. สภาพแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดูบิดามารดาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่บุตร (อัจฉรา สุขารมณ, 2543) และการอบรมเลี้ยงดูที่ดีและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถช่วยพัฒนาสิ่งแวดล้อมและควบคุมอารมณ์ด้านลบได้ ขณะเดียวกันก็สามารถส่งเสริมพื้นฐานอารมณ์ด้านบวกให้ดียิ่งขึ้น เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์ไม่ดีถ้าไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่เข้าใจ อาจกระตุ้นให้อารมณ์ที่ไม่ดีเหล่านั้นเติบโตฝังแน่นไร้การควบคุม กลายเป็นปัญหาทั้งต่อตนเองและสังคม (กรมสุขภาพจิต, 2543ก) การอบรมเลี้ยงดูด้วยบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย สมาชิกในครอบครัวมีความไว้วางใจ รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน มีการสื่อสารที่เปิดเผย หลีกเลี่ยงการทำร้ายทางจิตใจและอารมณ์ บิดามารดาต้องเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์สูง จะเสริมสร้างให้บุตรมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี (กรมสุขภาพจิต, 2543 ก; วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542)

3. การศึกษา ความฉลาดทางอารมณ์สามารถพัฒนาได้ (กรมสุขภาพจิต, 2543ข) ความฉลาดทางอารมณ์เกิดจากการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2543) โรงเรียนจึงเป็นแหล่งพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญ วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542) กล่าวถึงหน้าที่ของครูอาจารย์ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก โดยการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นประชาธิปไตย มีอิสระ ให้ความเคารพและรับฟัง เกื้อหนุนให้นักเรียน

นักศึกษา เห็นว่าความคิดความรู้สึกของตนเป็นที่รับฟัง มีความสำคัญ และมีความหมาย ครูอาจารย์มีหน้าที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึก อารมณ์ของตน เข้าใจคำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับอารมณ์มีการแสดงออกที่เหมาะสม ฝึกฝนการให้ความเอื้ออาทรกับผู้อื่นมากกว่าการมุ่งกำกับควบคุม ครูอาจารย์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ระวังระวังคำพูดและอารมณ์ของตนเอง และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบริหารจัดการภาวะอารมณ์ของตนเอง

2.4 การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชน เป็นผู้ที่มึบุคลิกภาพที่ดีมีวุฒิภาวะทางอารมณ์
2. พัฒนาการมองโลกในแง่ดี นั้นเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความคิด ความรู้สึกที่ดี และทัศนคติในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. พัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การสื่อความหมายซึ่งเป็นทักษะทางสังคมที่สำคัญในการดำรงชีวิต
4. พัฒนาความสามารถในการรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนได้ เป็นคนมีสติ สามารถตระหนักรู้อารมณ์ของตน
5. พัฒนาความซื่อสัตย์ การรักษาคำพูด รักษาความสัตย์ตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สังคมปรารถนา
6. พัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์ สามารถจัดการอารมณ์ของตนในสถานการณ์ต่างๆ
7. พัฒนาแรงจูงใจในตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
8. พัฒนาความสามารถในการเข้าใจ รู้ทันอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา
9. พัฒนาความสามารถในการควบคุมตนเอง ซึ่งเป็นการปรับพฤติกรรมของตนให้เหมาะสม
10. พัฒนาความสามารถในการแก้ไขข้อขัดแย้ง
11. พัฒนาความมีคุณธรรม

ในทางจิตวิทยาเชื่อว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ และในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ต้องอาศัยความร่วมมือกันหลายฝ่าย คือ พ่อแม่ ครู อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก จะต้องร่วมกันพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งควรเริ่มต้นจากรากฐานตั้งแต่วัยเด็ก (Shapiro, 1997 อ้างถึงใน วีระวัฒน์ ปินนิตานัย, 2542) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

1. ให้เด็กซึมซับมาตรฐานทางศีลธรรม เช่น ในศาสนาพุทธก็ให้เด็กท่องและทำความเข้าใจศีล 5 ศาสนาคริสต์ บัญญัติ 10 ประการ และศาสนาอิสลาม หลักบัญญัติ 5 ประการ
2. ฝึกให้เด็กแสดงออกซึ่งความเมตตากรุณา ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่เลือกโอกาส
3. ให้ปฏิบัติงานที่เป็นบริการชุมชน โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนในระดับมัธยมศึกษา หรือปริญญาตรี ทำกิจกรรมสาธารณกุศลแก่องค์กรที่มีได้มุ่งหวังกำไร
4. ฝึกการพูดตามความสัตย์จริง และการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับคำพูดด้วยการสร้างความไว้วางใจด้วยคุณความดี ความตรงไปตรงมา ไม่พูดโกหก
5. นำเอาอารมณ์ทางลบมาเป็นอุทาหรณ์ เช่น ความละอาย หรือความรู้สึกผิดต่อพฤติกรรมบางอย่าง เพื่อเป็นการขังขังใจ ไม่ประพฤติปฏิบัติ
6. ฝึกเด็กให้คิดและตีความต่างๆ ตามความเป็นจริง เกี่ยวกับปัญหา ข้อห้วงใยต่างๆ ในการแสดงออกทางอารมณ์ เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้ที่เผชิญกับความจริงได้
7. ฝึกให้เด็กมองโลกในแง่ดี เปิดตัวต่อประสบการณ์ใหม่ในชีวิต การมองโลกในแง่ดีเป็นการรักษาพัฒนาสุขภาพจิต ลดการสร้างปัญหา
8. เพิ่มความฉลาดทางอารมณ์ด้วยการเตือนตนด้วยตนเอง แก่การแสดงออกโดยการแก้ที่ความคิด ใช้ความคิดแก้ความรู้สึก เช่น การพูดคุยกับตนเอง
9. การให้ฟังดนตรีบรรเลงเบาๆ หรือเพลงคลาสสิกทั้งของไทยและต่างประเทศ ให้ดูภาพเขียนที่เป็นนามธรรม และสอบถามว่ารู้สึกเช่นไร
10. ฝึกเด็กให้รู้จักวิธีการแก้ปัญหา มองเห็นภาพทั้งสองในของการแก้ปัญหา ไม่มองอะไรด้านเดียว สอนเด็กให้รู้จักภาษาที่ใช้ในการแก้ปัญหา สร้างสายสัมพันธ์
11. ปฏิสัมพันธ์ที่พ่อแม่มีต่อลูกนั้น จะส่งผลถึงทักษะทางสังคมที่เด็กมีต่อผู้อื่นพ่อแม่ผู้ปกครองควรฝึกเด็กให้มีทักษะในการพูด ในโอกาสต่างๆ
12. สร้างทักษะความเป็นผู้มีอารมณ์ขัน ในสถานการณ์ทางสังคมเด็กที่ตลกกว่าเรามากเป็นที่ชื่นชมของเพื่อน อารมณ์สามารถพัฒนาได้แต่เล็ก ในระยะแรกพ่อแม่ควรเป็นต้นแบบที่ดีของผู้มีอารมณ์ขัน
13. ฝึกให้เด็กสามารถสร้างและรักษาสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน ได้มีเพื่อนสนิทในแต่ละวัย
14. ฝึกให้เด็กมีโอกาสเข้าสังคม กลุ่มเพื่อนเพศเดียวกับและเพศตรงข้าม ทั้งในงานที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของสังคม รวมทั้งคนแปลกหน้าที่ไม่คุ้นเคย กลุ่มกิจกรรมนอกหลักสูตรที่ตนสนใจ
15. ฝึกให้เด็กรู้จักมารยาทส่วนตน มารยาททางสังคม

16. ฝึกให้เด็กมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจที่ดี มีทักษะที่มุ่งสู่ความสนใจต่างๆ กล้าเผชิญ ปัญหาและอุปสรรค ให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่รู้สึกว่าจะทำทาบและตรงกับความสนใจของเขา มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริม ไม่คาดหวังหรือกดดันเด็กมากเกินไป

17. ฝึกเด็กให้มีความเพียรพยายาม คูดังพระมหาชนกที่พยายามว่ายน้ำในทะเล รู้จักบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด แสวงหางานอดิเรกทำให้รู้สึกว่าคุณได้เรียนรู้และสนุกสนานไปด้วย

18. ขอมรับความผิดพลาด ความล้มเหลวของตน ไม่มีใครสมบูรณ์เลิศ ให้ผิดเป็นครู จะสำเร็จได้ต้องล้มเหลวมาก่อน อดได้ รอได้ ไม่วู่วาม

2.5 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

นักจิตวิทยากล่าวถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

ซาโลเวย์ และเมเยอร์ (Salovey & Mayer, 1990) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ เป็น 5 ประเด็นหลักสำคัญ คือ

1. สามารถตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง (know one's emotion) รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง รู้ว่าตัวเองกำลังรู้สึกอย่างไร รู้สาเหตุที่ทำให้ความรู้สึกนั้นๆ และผลที่จะตามมา ประเมินตนเองได้ตามความจริง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตน เชื่อมั่นในความสามารถ และความมีคุณค่าของตนเอง

2. สามารถบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง (managing emotion) รู้วิธีที่จะจัดการกับอารมณ์ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอารมณ์โกรธ ฉุนเฉียว มีความซื่อสัตย์ เป็นที่ไว้วางใจทำอะไรเน้นที่การรักษาคุณงามความดีเป็นหลัก เป็นผู้ใช้สติปัญญา แสดงความรับผิดชอบ ยืดหยุ่น สามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ ชอบสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เปิดใจกว้างกับแนวคิดและข้อมูลใหม่ๆ ได้อย่างมีความสุข มีความสามารถในการแก้ไขข้อขัดแย้งได้ดี ขจัดความเครียดที่เป็นอุปสรรคต่อความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

3. สร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเองได้ ทำให้ตัวเองมีพลังใจ (motivating oneself) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motive) โดยพยายามทำภารกิจต่างๆ ที่มีการปรับปรุงให้เข้าสู่มาตรฐานอันดีเลิศ (standard of excellence) มีความจงรักภักดี ยึดมั่นกับเป้าหมายของกลุ่ม และเป้าหมายขององค์กร มีความคิดริเริ่ม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามที่โอกาสจะอำนวย

4. สามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้ (recognizing emotions in others) เข้าถึงจิตใจผู้อื่น รับรู้อารมณ์และความต้องการของผู้อื่น รู้เท่าทันในความรู้สึก ความวิตกกังวลของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นพื้นฐานของความเก่งคน สามารถแสดงอารมณ์ต่อผู้อื่นได้เหมาะสม มีจิตใจใฝ่บริการ (service mind) รัวรู้ คาดคะเน และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้อย่างชาญฉลาด มีไหวพริบ ซึ่งมีความสำคัญต่อทางอาชีพ เช่น งานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการขาย การ

รักษาพยาบาล การสอน และการบริหารจัดการ ให้โอกาสผู้อื่น มองเห็นความแตกต่างของคน ไม่ถือเขาถือเรา ส่งเสริมการพัฒนาของผู้อื่น ตระหนักรู้ถึงทัศนคติความคิดเห็นของกลุ่ม และสามารถคาดคะเนสถานการณ์ในด้านความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มได้

5. สามารถรักษาความสัมพันธ์ หรือสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น (handling relationships) เป็นทักษะทางสังคมด้านมนุษย์สัมพันธ์ (human relation) ที่มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับคนรอบข้างได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย ทำให้เกิดพลังร่วมมือ มีความสามารถในการโน้มน้าวใจ โน้มน้าวความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างนุ่มนวล แนบเนียน และได้ผล มีการสื่อความหมายที่ดี (communication skill) ชัดเจน นุ่มนวล ถูกต้อง น่าเชื่อถือ สามารถกระตุ้น ริเริ่มในการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี สามารถบริหารการเปลี่ยนแปลง สามารถบริหารจัดการกับความขัดแย้งได้ (conflict management) เจรจาต่อรองแก้ไขหาทางยุติข้อขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม

โกลแมน (Goleman, 1998) ได้จำแนกองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ออกเป็น 2 สมรรถนะใหญ่ๆ คือ

1. สมรรถนะทางด้านสังคม เป็นการสร้างและรักษาสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (empathy) และมีมนุษยสัมพันธ์ (human relations)
2. สมรรถนะส่วนบุคคล เป็นความสามารถในการบริหารจัดการกับตนเองได้อย่างดี ประกอบด้วย การตระหนักรู้ตนเอง (self-awareness) ความสามารถควบคุมตนเอง (self-regulation) และสามารถสร้างแรงจูงใจ และจูงใจตนเองได้ (motivation oneself)

กรมสุขภาพจิต (2543 ข) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

1. ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1.1 ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้อารมณ์และความต้องการของตนเองควบคุมอารมณ์และความต้องการได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสม

1.2 เห็นใจ ใส่ใจผู้อื่น เข้าใจและยอมรับผู้อื่นแสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

1.3 รับผิดชอบ รู้จักให้และรู้จักรับ รับผิดชอบและให้อภัย เห็นแก่ประโยชน์

ส่วนรวม

2. เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นประกอบด้วย

2.1 รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง รู้ศักยภาพตนเอง สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้ มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย

2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา รับรู้และเข้าปัญหา มีขั้นตอนในการแก้ปัญหา มีความยืดหยุ่น

2.3 มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม แสดงความเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

3. สุข คือ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วย

3.1 ภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง

3.2 พึงพอใจในชีวิต มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน พึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

3.3 มีความสงบทางใจ มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข รู้จักผ่อนคลาย

2.6 การประเมินความฉลาดทางอารมณ์

ปัจจุบันยังไม่สามารถหาข้อสรุปเกี่ยวกับการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ได้ชัดเจน เหมือนความฉลาดทางสติปัญญา ยังไม่มีสูตรมาตรฐาน หรือวิธีการที่ตายตัว วีระวัฒน์ ปันนิตมาชัย (2542) กล่าวถึงการประเมินไว้ 2 แบบคือ การใช้เครื่องมือที่เป็นปรนัย (objective measures) เช่น การทดสอบ แบบสอบถาม แบบประเมิน และการใช้รายงานหรือแบบประเมินความรู้สึก (subjective measures) เช่น โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การรายงานตนเองโดยการเขียนบันทึก การรายงานความรู้สึกจากสิ่งเร้าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพเขียน คำคุณศัพท์ เสียงเพลง การแสดงในสถานการณ์ สวมบทบาท แต่และแนวทางให้ผลการประเมินที่ความเชื่อถือได้และเที่ยงตรงแตกต่างกันไป ยังไม่มีข้อสรุปว่าวิธีไหนเหมาะสมที่สุด แนวทางการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ต้องดูความสอดคล้องทางวัฒนธรรม การประเมินทำได้หลายทางแล้วแต่ความเหมาะสมและประโยชน์สูงสุดที่เกิดขึ้น โรงพยาบาลสวนปรุง (2543) กล่าวถึงการรวบรวมแนวทางในการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การประเมินด้านแรงจูงใจภายในตัวบุคคล (intrapersonal motivation)

เพื่อประเมินแรงจูงใจที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเมื่อเกิดความรู้สึก หรือสภาวะอารมณ์เช่นนั้น โดยมีสิ่งเร้ากระตุ้นความรู้สึกนึกคิด เช่น การเขียนเรียงความ การตอบข้อความให้สมบูรณ์ การเขียนบันทึกประจำวัน การเล่าเหตุการณ์ที่พึงใจหรือที่เคยประสบมา โดยให้เขียนเล่าสถานการณ์ต่างๆที่ทำให้ตนเกิดความรู้สึก 3 ประการ คือดีใจ โลงใจ เสียใจ การประเมินแบบนี้ต้องใช้ผู้มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์และด้านความฉลาดทางอารมณ์เป็นอย่างสูง

2. การใช้เทคนิคเหตุการณ์สำคัญ (The critical incident technique)

เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงคุณภาพโดยให้ผู้เล่าบรรยายหรือเขียนเหตุการณ์ที่บ่งชี้ถึง การคิด ความรู้สึก และการแสดงออกที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในระดับต่างๆ แล้ว เรียงลำดับพฤติกรรม ที่ผู้ตอบเคยปฏิบัติ หรือมีความตั้งใจจะทำอะไร อาจมีการบิดเบือนสร้างภาพ ตนเองให้ดีขึ้นมา

3. สถานการณ์จำลอง (simulation)

เป็นการกำหนดเหตุการณ์ขึ้นให้มีความสมจริง ใกล้เคียงเหตุการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า เพื่อ กระตุ้นให้ผู้ทดลองแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความรู้สึกและสภาวะทางอารมณ์ต่างๆ ของคนออกมา โดยมีอาจ เสนอหรือแกล้งปฏิบัติได้ สถานการณ์นี้อาจมีการกำหนดระดับความยากหรือ บทบาทให้แก่ผู้ปฏิบัติด้วยก็ได้

4. การสัมภาษณ์ในเชิงลึก (in-depth interview)

เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้างที่มีความยืดหยุ่น ให้อิสระแก่ผู้รับการสัมภาษณ์ เป็นฝ่ายเริ่มสนทนาในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับตนเอง ทั้งในด้านความสำเร็จและความล้มเหลว ความเสียใจ

5. แบบทดสอบที่มีความเป็นปรนัย การให้รายงานตนเองและแบบวัดเชิงอัตวิสัย (objective, self-report , and subjective measures)

วิธีนี้เป็นที่นิยมมาก เพราะสร้างง่ายมีมาตรฐานของการเปรียบเทียบ ศึกษา พัฒนาใน แนวทางที่มีการทำอยู่แล้ว ใช้ได้กับผู้รับการทดสอบจำนวนมาก ไม่แพง ง่ายต่อการดำเนินงานและ แปรผล ส่วนใหญ่เป็นแบบวัดที่ให้รายงานตนเอง อย่างไรก็ตามยังไม่มีเครื่องมือวัดมาตรฐานที่ ชัดเจนและได้รับการยอมรับเท่ากับเครื่องมือวัดความฉลาดทางสติปัญญา เพราะขาดงานวิจัยที่ สนับสนุนคุณภาพและมาตรฐานของเครื่องมือ และการวัดความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวเลขเป็น เรื่องยากเนื่องจาก อารมณ์มีองค์ประกอบมาก มีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์และสิ่งเร้าที่มา กระตุ้น และอารมณ์มีการพัฒนาได้ตลอดเวลา วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542) ได้สร้างแบบประเมิน ความฉลาดทางอารมณ์ที่เรียกว่า EQ เป็นรายงานตนเอง ในแง่ความคิดความรู้สึกและการ แสดงออก โคนสร้างตามกรอบแนวคิดของ เมเยอร์ และ สโลเวย์ มีจำนวน 90 ข้อ (ไม่นับข้อ ตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของการตอบจำนวน 9 ข้อ) โดยให้ผู้ตอบรายงานว่าข้อความนั้นๆเกิด ขึ้นกับตน ทั้งในแง่ความคิด ความรู้สึก อารมณ์และการแสดงออกในระดับใด ใน 5 ช่วงค่าคือ ไม่ เคยปฏิบัติ หรือปฏิบัติน้อยที่สุด ไปจนถึง 5 บ่อยครั้งที่สุด หรือรู้สึกเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งและ นำไปใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัย มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .90 นอกจากนี้กรมสุขภาพจิต

(2543 ง) ได้สร้างแบบประเมินความทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่นอายุ 12 – 17 ปี เป็นแบบวัดที่รายงานตนเอง ประกอบด้วยคำถาม 52 ข้อ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ .82 ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข เท่ากับ .55 .67 และ .77 ตามลำดับ แบบประเมินนี้มีข้อความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ กัน มีคำตอบ 4 คำตอบคือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ก่อนข้างจริง จริงมาก ประเมินใน 3 ด้านคือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข

ในการศึกษานี้เลือกใช้แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต ประกอบด้วยด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ซึ่งมีความเหมาะสมกับคนไทยที่ใช้ในวัยรุ่นตรงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา และมีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้

3. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต่างๆ เช่น การมีเพศสัมพันธ์เร็วตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นตอนต้น การเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศหรือคู่นอนที่ไม่ใช่ญาติทางอนามัย การมีคู่นอนจำนวนมาก การดื่มสุร่าก่อนการมีเพศสัมพันธ์ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพอนามัยที่ตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (จักร์ชาติตา พฤษานานนท์, 2538)

จากนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่าการมีเพศสัมพันธ์เร็วตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นตอนต้น ถือว่าเป็นปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอย่างหนึ่ง (Donna J. Zimmerman and John S. Santelli, 1999) เนื่องจากเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นจะมีการพัฒนาทางด้านร่างกายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะทางเพศชั้นที่สองและพัฒนาทางด้านอารมณ์และสังคม ส่งผลให้เกิดความรู้สึกนึกคิดกับเพศตรงข้ามหรือความต้องการทางเพศ อันเป็นผลให้เกิดแรงผลักดันหรือแรงขับทางเพศ (sex drive) มีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องเพศสูง ประกอบกับสภาพสังคมในปัจจุบันเปิดโอกาสให้กับวัยรุ่นหญิงชายครบถ้วนอย่างเปิดเผย การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรจึงเพิ่มมากขึ้น เสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เนื่องจากวัยรุ่นขาดความรู้ในการป้องกันโรค ความล้มเหลวในการคุมกำเนิด การมีคู่นอนหลายคน(พรพรรณพิไล ศรีอาภรณ์, 2537) จากการศึกษาที่สหรัฐอเมริกาพบว่าวัยรุ่นเริ่มมีความสัมพันธ์ทางเพศเมื่ออายุ 16.5 ปี (Brend K Cobb, 1997) ในขณะที่ประเทศไนจีเลียพบว่าวัยรุ่นร้อยละ 62 เคยมีเพศสัมพันธ์ โดยอายุเฉลี่ยที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกในวัยรุ่นชาย 17 ปีในวันรุ่นหญิง 18.9 ปี ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ พบว่าวัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร้อยละ 18 โดยอายุเฉลี่ยที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกในวัยรุ่นชาย 16.8 ปีในวันรุ่นหญิง 18.4 ปี (WHO, 1997)

สำหรับในประเทศไทยจากการศึกษาวัยรุ่นไทยจำนวน 1,100 คน เป็นชาย 582 คน เป็นหญิง 526 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 15-24 ปี พบว่าวัยรุ่นชายเริ่มมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก

เมื่ออายุเฉลี่ย 16.6 ปี วัยรุ่นหญิงอายุเฉลี่ย 17.6 ปี (WHO, 1997) จากการศึกษาของ สุพัทธ์ วาณิช เสนีและขจิต ชูปัญญา,(2533) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ทางเพศ ของนักเรียน นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่พบว่าร้อยละ 32.4 ของกลุ่มตัวอย่างเคยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุ 15-19 ปี(วิจิต ศรีสุพรรณและคณะ, 2533)

นอกจากนี้ผลการศึกษานี้ที่เกี่ยวข้อก็ให้ผลการศึกษาคล้ายกัน กล่าวคือ วัยรุ่นไทย เริ่มมีประสบการณ์ทางเพศเมื่ออายุประมาณ 12-17 ปี โดยพบว่าวัยรุ่นชายมากกว่าวัยรุ่นหญิง (กฤตยา อาชวนิจกุล และ วราภรณ์ แซ่มสนิท, 2537; กิตติวุฒิ เทวาทิเทพ และคณะ, 2535; ทวีศักดิ์ นพเกษร และคณะ, 2534; อัญชลี คติอนุรักษ์, 2535) สำหรับบุคคลที่เพศสัมพันธ์ด้วยครั้งแรกนั้น พบว่ามีทั้งคู่อีก และเพื่อนที่เป็นคู่อนอนชั่วคราว หรือหญิงบริการทางเพศ เป็นต้น (กฤตยา อาชวนิจกุล และ วราภรณ์ แซ่มสนิท, 2537; อัญชลี คติอนุรักษ์, 2535) แต่ประเด็นที่สังเกตได้ในงานวิจัยในปัจจุบันพบว่าวัยรุ่นมีพฤติกรรมทางเพศที่เปลี่ยนไป โดยจะมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการลดน้อยลง เมื่อเทียบกับการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา กล่าวคือ ร้อยละ 22- 97 ของวัยรุ่นชายในช่วง พ.ศ.2526 – 2535 มีประวัติเที่ยวหญิงบริการทางเพศ (กิตติวุฒิ เทวาทิเทพ, 2535 ; ชลอสรี แดงเปี่ยม และ ประยงค์ ลิ้มตระกูล, 2536 ; ทวีศักดิ์ นพเกษร และคณะ, 2534; นฤมล รัตนไพจิตร, 2533) ในขณะที่ช่วงปี พ.ศ. 2537- 2539 มีเพียงร้อยละ10-29 เท่านั้นที่ประวัติเที่ยวหญิงบริการ ซึ่งสาเหตุที่วัยรุ่นมีการเที่ยวหญิงบริการลดน้อยลงเป็นเพราะกลัวโรคเอดส์ และหันมา มีเพศสัมพันธ์กับเพื่อน หรือคู่อีกแทน (กฤตยา อาชวนิจกุล และ วราภรณ์ แซ่มสนิท, 2537; จันทร์แรม ทองศิริ, 2539) และที่สำคัญก็คือการเที่ยวหญิงบริการทางเพศดังกล่าว วัยรุ่นอาจมีการใช้หรือไม่ใช้ถุงยางอนามัยด้วย จะได้กล่าวถึงพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยต่อไป

เมื่อพิจารณาการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการทางเพศ หรือคู่อนอนที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศนั้นพบว่า การรณรงค์ให้ใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ ให้ได้ผลอย่างจริงจังนั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะการใช้ถุงยางอนามัยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น คุณภาพของถุงยางอนามัย วิธีการใช้อย่างถูกต้องและการใช้อย่างต่อเนื่อง ดังเช่นการศึกษาของจินตนา เหลืองสุวลัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 83 ไม่มีการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ ส่วนกลุ่มที่ใช้ันั้นปรากฏว่าการใช้ถุงยางอนามัยนั้นไม่ถูกขั้นตอน (จินตนา เหลืองสุวลัย, 2534) นอกจากนี้ผลการศึกษาอื่นๆที่เกี่ยวข้อก็ให้ผลการศึกษาคล้ายกัน กล่าวคือ เกินกว่าร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างไม่มีการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ (ทวีศักดิ์ นพเกษร, 2535;อาภัสสร ไร่ไชยคุณา และวิไล บุญประภา,2535) แต่ประเด็นที่ได้จากการศึกษาพบว่า การตัดสินใจเลือกใช้ถุงยางอนามัยนั้นขึ้นกับแต่ละกรณีกล่าวคือ กรณีเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศ วัยรุ่นจะมีการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้น

นอกจากนี้การมีคู่นอนจำนวนมากยังได้รับ การพิจารณาว่าเป็นพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ อีกพฤติกรรมหนึ่งที่เป็นปัญหาในกลุ่มวัยรุ่น ในประเทศสหรัฐอเมริการะหว่างปี ค.ศ. 1990 – 1993 ได้มีการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นพบว่า มีแนวโน้มที่จะมีคู่นอนจำนวน 4 คน หรือมากกว่าตามระยะเวลา 3 เดือน (CDC, 1995) และในปี ค.ศ.1994 พบว่าวัยรุ่นหญิงอายุ 15 – 17 ปี ร้อยละ 45 จะมีคู่นอน 1 คน และร้อยละ 26 จะมีคู่นอน 3-5 คน ส่วนร้อยละ 11 มีคู่นอน 11 คนหรือมากกว่า และยังพบว่าวัยรุ่นชายหญิง ที่มีคู่นอนจำนวนมากมีภาวะเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ร้อยละ 10 (National Institute of Child Health and Human Development, 1994) นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าผู้ที่ติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์นั้นส่วนมากจะมีอายุต่ำกว่า 25 ปี และที่สำคัญคือในกลุ่มนี้มีคู่นอนมากกว่า 1 คนขึ้นไป (Rani Javis, 1997)

สำหรับการดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ก่อนการมีเพศสัมพันธ์ นั้นถือว่าเป็น พฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเช่นกัน เนื่องจากแอลกอฮอล์ทำให้ขาดความยับยั้ง ชั่งใจขาดวิจารณญาณและการตัดสินใจ อาจทำให้วัยรุ่นไม่มีการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ได้(National Institute of Child Health and Human Development, 1994) จากการศึกษาพบว่าการ ดื่มสุราของวัยรุ่นชายเป็นปัจจัยที่สามารถทำนาย ระดับพฤติกรรมทางเพศต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ได้ มากกว่าปัจจัยอื่นๆ (อังสนา บุญธรรม, 2535) และการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์ และการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ของวัยรุ่นในรัฐแมสซาชูเซต ประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า วัยรุ่นที่ดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ใช้ถุงยางอนามัยน้อยกว่า ผู้ที่ไม่เคยดื่มเครื่องดื่มที่ผสม แอลกอฮอล์ (Ralph W. H, et al 1990) ส่วนการศึกษาในประเทศไทยเกี่ยวกับพฤติกรรมเกี่ยวกับ โรคเอดส์ ในกลุ่มนักศึกษาอาชีวศึกษาแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า กลุ่มตัวอย่าง กว่าร้อยละ 80 ดื่มสุราก่อนไปเที่ยวหญิงบริการทางเพศและในจำนวนนั้นมีเพียงร้อยละ 50 เท่านั้นที่ ใช้ถุงยางอนามัยครบทุกครั้ง (สุรศักดิ์ โคว์สุภัทร์ และคณะ, 2535) จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเมื่อ วัยรุ่นดื่มสุราก่อนมีเพศสัมพันธ์ทำให้อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นมีหลายปัจจัยดังนี้ (จันทิศา พุฒานานนท์, 2537 ; เสาวรส มีกุล, 2543)

1. ตัววัยรุ่นเอง (biopsychosocial factor) การเปลี่ยนแปลงทางสรีรภาพ อารมณ์จิตใจและ การปรับตัวในสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นดังกล่าวแล้ว ในเรื่องพัฒนาการ ของวัยรุ่น นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม เสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นมีหลายปัจจัยได้แก่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Rosenthal, Moor & Flynn, 1991) การรับรู้สมรรถนะของตนเอง (Kasen, Vaughan, & Walter, 1992) การรับรู้พฤติกรรมเสี่ยง

(พิสมัย นพรัตน์, 2543; Petosa & Jackson, 1991) และการรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อน (Jemmott & Jemmott, 1991) นอกจากนี้การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น ทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เนื่องจากเนื้อเยื่อบริเวณอวัยวะเพศของวัยรุ่นมีลักษณะอ่อนไวต่อการติดเชื้อมากกว่าผู้ใหญ่ และระบบภูมิคุ้มกันต่อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นมีน้อยกว่าผู้ใหญ่ (Neinstein & Anderson, 1996)

2. สภาพแวดล้อม (Environment) สิ่งแวดล้อมนับเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ หากวัยรุ่นอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมมีโอกาสแสดงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสูงกว่าวัยรุ่นที่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สิ่งแวดล้อมดังกล่าวได้แก่

2.1 กลุ่มเพื่อนและคู่อภิเษก กลุ่มเพื่อนมีส่วนสำคัญในการเริ่มทำพฤติกรรมเสี่ยง มีข้อมูลแสดงว่าหากเพื่อนสนิทมีเพศสัมพันธ์ วัยรุ่นคนนั้นจะมีเพศสัมพันธ์ตามเพื่อนภายในระยะเวลา 1 ปี (จันทิตา พฤษยานานนท์, 2537; เสาวรส มีกุล, 2543) โดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีคู่อภิเษกมีโอกาสถูกชักจูงให้มีเพศสัมพันธ์ได้ง่าย หากอยู่ในสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีเพศสัมพันธ์ สถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีเพศสัมพันธ์ได้แก่ การอยู่ตามลำพังกับคู่อภิเษกหรือเพื่อนต่างเพศในที่รโหฐาน การแสดงความรักกับคู่อภิเษกหรือเพื่อนต่างเพศ การไปเที่ยวสถานเริงรมย์ และการไปเที่ยวค้ำแรมกับเพื่อนต่างเพศโดยไม่มีผู้ใหญ่ไปด้วย

2.2 ครอบครัว เมื่อเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นบิดามารดามีบทบาทสำคัญเรื่องเพศในการช่วยให้วัยรุ่นได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและระบบอวัยวะสืบพันธุ์ เพื่อเตรียมตัวและเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น บิดามารดาเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรในการคบเพื่อนต่างเพศ การหลีกเลี่ยง หรือการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรรวมทั้งวิธีการคุมกำเนิดที่ถูกต้องเหมาะสม ถ้าบิดามารดาให้ความรู้แก่วัยรุ่นจนเข้าใจ วัยรุ่นก็จะไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในทางตรงกันข้าม หากบิดามารดาให้ค่านิยมแก่วัยรุ่นว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องของต่ำหรือปกปิดไม่ให้ความรู้ในเรื่องเพศแก่วัยรุ่น วัยรุ่นจะหันไปหาเพื่อนหรือแหล่งให้ความรู้อื่นๆที่ไม่อาจถูกต้องเหมาะสม ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ (วันทนิย์ วาสกะสิน, 2526) และวัยที่เติบโตมาจากครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสมจะมีความรู้ดีกว่าตนเองมีความปกติ มีความสามารถ รู้สึกอิสระ และมีความรู้เรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ เรียนรู้ในการแสดงออกของความรักที่เหมาะสม จะช่วยป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ (นงพงา ลิ้มสุวรรณ, มปป.) นอกจากนี้สัมพันธภาพในครอบครัวก็มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นด้วย ดังเช่นการศึกษาของ ปวีณา สายสูง (2541) ที่ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศทั้งชายและหญิงระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดน่าน พบว่าวัยรุ่นที่มีครอบครัวอบอุ่น บิดามารดามีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศน้อยกว่าที่มีครอบครัวแตกแยก

2.3 การเห็นแบบอย่างในสังคม ความเชื่อและค่านิยมรวมทั้งสื่อ หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยสื่อเป็นสิ่งเร้าที่มีส่วนกระตุ้นความต้องการทางเพศของวัยรุ่น ให้มีความต้องการทางเพศใน

ระดับที่สูงขึ้นจนถึงขั้นการมีเพศสัมพันธ์หากไม่มีการป้องกันที่ถูกต้อง อาจนำมาซึ่งโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ดังเช่นการสำรวจของ ชวนชม สกลวัฒน์ และคณะ (อ๋างใน จันท์แรม ทองศิริ, 2539) ที่ศึกษาความรู้ ทศนคติ การปฏิบัติตนเกี่ยวกับเพศการเจริญพันธุ์และการคุมกำเนิด ในวัยรุ่นจังหวัดขอนแก่น พบว่า สามีส่วนกระตุนอรรถเพศของวัยรุ่นทั้งชายและหญิง นอกจากนี้ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือเสพสารเสพติด ยังทำให้วัยรุ่นหญิงขาดความยั้งคิดและสติสัมปชัญญะ ถูกชักจูงให้มีเพศสัมพันธ์ได้ง่าย ซึ่งส่วนใหญ่มักไม่มีการป้องกันหรือการคุมกำเนิดที่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

สภาพแวดล้อมต่างๆที่เอื้ออำนวย ได้แก่ การอยู่ใกล้สถานเรีงรมย์ หรือสถานบริการทางเพศการเข้าสถานเรีงรมย์ หรือสถานบริการทางเพศ จากการศึกษาเชิงสำรวจของคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2537) พบว่าวัยรุ่นทั้งชายและหญิงที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์ ส่วนมากจะเป็นเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหอพักหรือบ้านพักในเมือง และอยู่ใกล้สถานเรีงรมย์ หรือสถานบริการทางเพศ วัยรุ่นเหล่านี้มีอิสระเต็มที่ ไม่มีผู้ปกครองดูแลเหือบอยู่กับครอบครัว เมื่อกลุ่มวัยรุ่นอยู่ใกล้สถานเรีงรมย์ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น อยากรทดลอง ทำให้วัยรุ่นตัดสินใจเข้าไปในสถานเรีงรมย์ เกิดการมั่วสุม ดื่มสุรา เสพยาเสพติด และมีเพศสัมพันธ์ ส่วนการเข้าถึงสถานเรีงรมย์ วัยรุ่นที่มีรายได้อ่อนสูงจะเป็นปัจจัยเอื้อที่ทำให้วัยรุ่นสามารถเข้าถึงสถานเรีงรมย์ และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ บางครั้งหากไม่มีเงินเที่ยวเตร่ ซื้อเครื่องแต่งกายหรือเครื่องอำนวยความสะดวกตามแฟชั่น วัยรุ่นหญิงบางคนยอมขายบริการทางเพศเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้นจึงเป็นพฤติกรรมที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง

4. ความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอรรถและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

การเจริญเติบโตทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์จะควบคู่กันไป ตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยผู้ใหญ่โดยการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายจะสิ้นสุดลงเมื่ออายุประมาณ 25 ปี อวัยวะทั้งภายนอกภายในจะเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ และทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ หลังจากนั้นจะค่อยๆเสื่อมลงจนถึงวัยชรา สำหรับทางด้านจิตใจมีการเจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆอย่างไม่หยุดยั้งจนกระทั่งชราภาพ กล่าวคือยิ่งอายุมากขึ้นจิตใจและอรรถก็ยิ่งเจริญองงาม และสมบูรณ์หรือมีภาวะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ และเรื่องเพศเป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตและชีวิตของคนเรา โดยคุณภาพชีวิตของมนุษย์จะดีหรือไม่ เรื่องเพศมีอิทธิพลอย่างมาก เพราะเรื่องเพศเป็นพลังสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่อย่างหนึ่งในตัวมนุษย์ ที่สามารถทำให้หลายสิ่งหลายอย่างเกิดขึ้นและดับลงได้ (สุชาติ โสมประยูรและวรรณ โสมประยูร, 2541) วัยรุ่นที่มีการเจริญเติบโตด้านวุฒิภาวะทางเพศ หรือวุฒิภาวะทางกาย แต่ไม่เจริญเติบโตด้านวุฒิภาวะทางอรรถ อาจก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง

ทางเพศได้ เนื่องจากผู้ที่บกพร่องความฉลาดทางด้านอารมณ์ จะขาดความยังคิดอย่างรอบคอบในการเผชิญและแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะความรู้สึกลงทางเพศ ผู้ที่บกพร่องทางอารมณ์จะมีความรู้สึกมากเกินไปกับอารมณ์ทางเพศ ไม่รู้จักยับยั้งและควบคุมความรู้สึกทางเพศ ตรงข้ามกับผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะถือว่าความรู้สึกทางเพศเป็นเรื่องธรรมดา สามารถควบคุมความรู้สึกทางเพศและแสดงออกในกาลเทศะที่เหมาะสม (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540) วัยรุ่นที่มีความคิดเจริญสู่วุฒิภาวะมักมีความคิดเป็นเหตุเป็นผล มองผลดีผลเสีย รู้จักยับยั้งชั่งใจ สามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงได้ (จันทิตตา พุกยานานนท์, 2537) ตรงข้ามกับเด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับต่ำเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสี่ยง อาจไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือคิดพิจารณาไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆได้ โดยเฉพาะพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ หากวัยรุ่นมีสติเป็นพื้นฐานร่วมกับการตระหนักรู้ในหน้าที่ของตนเอง รู้ผิดชอบชั่วดี และมีความอดทน รอคอยผลที่ดีกว่าในอนาคต จะช่วยลดอัตราการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น ซึ่งการตระหนักรู้สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ วัยรุ่นที่มีความฉลาดทางอารมณ์ดีจะจัดการกับความขัดแย้งทางอารมณ์ของตนเองได้ รู้จักการข่มอารมณ์ของตนเองได้ รู้จักการข่มอารมณ์และระบายออกได้อย่างเหมาะสมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2542) ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่แสดงถึงการเรียนรู้อารมณ์ความรู้สึกของตน มีสติรู้เท่าทันสาเหตุและความแปรผันด้านอารมณ์ บริหารจัดการอารมณ์ไปในทางที่สร้างประโยชน์แก่ทุกฝ่าย สร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเองในทางที่สร้างสรรค์ (วีระวัฒน์ ปินนิตานัย, 2542) เมื่อวัยรุ่นอยู่ในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม หรือมีปัจจัยที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ หากวัยรุ่นนั้นเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ดีย่อมรู้เท่าทัน และสามารถหลีกเลี่ยงหรือจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมปลอดภัย และไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

1. ความฉลาดทางอารมณ์

วีระวัฒน์ ปินนิตานัย และ อูสา สุทธิสาคร (2542) ได้ทำการศึกษาสร้างแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ขึ้น ตามกรอบแนวคิดของ Mayer & Salovey (1997) และ Goleman (1998) โดยในตอนแรกสร้างทั้งสิ้นจำนวน 242 ข้อหลังจากตรวจสอบความจริงเชิงเนื้อหาด้วยวิธีของ Lawshe (content validity ratio) โดยกรรมการจำนวน 30 ท่าน มีจำนวนข้อที่สูงกว่าค่าวิกฤติจำนวน 203 ข้อ ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นปีที่ 1- 4 ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จำนวน 464 คน และสุดท้ายได้ข้อคำถามจำนวนทั้งสิ้น 90 ข้อ ประกอบด้วย 7

องค์ประกอบได้แก่ 1. รู้จักอารมณ์ของตนเองจำนวน 15 ข้อ 2. การตระหนักรู้ถึงภาวะอารมณ์ของผู้อื่นจำนวน 10 ข้อ 3. ความเอื้ออาทรจำนวน 12 ข้อ 4. วุฒิภาวะทางอารมณ์จำนวน 12 ข้อ 5. การควบคุมอารมณ์ของตนเองจำนวน 15 ข้อ 6. การมีแรงจูงใจที่ดีจำนวน 13 ข้อ 7. ทักษะทางสังคมจำนวน 13 ข้อ แบบวัดมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า โดยให้ผู้ตอบรายงานว่าข้อความนั้นๆเกิดขึ้นกับตนทั้งในแง่ความคิด ความรู้สึก อารมณ์และการแสดงออกในระดับใด ใน 5 ช่วงค่า ตั้งแต่ระดับค่า 1 คือ ไม่เคยเลยหรือปฏิบัติน้อยที่สุด ไปจนถึง 5 บ่อยครั้งที่สุดหรือรู้สึกเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง ได้ผลคือ ค่าความเที่ยงด้านการรู้จักอารมณ์ของตน การตระหนักรู้ถึงภาวะอารมณ์ของผู้อื่น ความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ของตน การมีแรงจูงใจที่ดีและทักษะทางสังคมมีค่าความเที่ยง 0.70, 0.85, 0.86, 0.78, 0.83, 0.85, 0.76 ตามลำดับและรวมทุกด้านมีค่าความเที่ยง 0.93

เทิดศักดิ์ เดชคง (2542) ได้ศึกษาถึงระดับความฉลาดทางอารมณ์กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยแบ่งสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกและส่วนที่ 2 เป็นการประเมินโดยนักเรียนเอง ส่วนที่ 3 เป็นการประเมินโดยครูประจำชั้น ในส่วนแรกเป็นการตรวจสอบความสามารถทางอารมณ์ ได้แก่ ความเข้าใจเห็นใจผู้อื่น ความมีสติรู้ตน ความสามารถในการแก้ไขข้อขัดแย้ง ส่วนที่ 2 และ 3 เป็นการให้คะแนนในเรื่องความสุข และความเป็นคนดีทั้งด้วยตนเองและจากครูประเมิน หลังจากนั้นนำแบบวัดไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยแยกนักเรียนออกเป็นเด็กเก่ง (ห้องคิงส์และห้องควีน) กับนักเรียนห้องธรรมดา (ห้องสุดท้าย) พบว่า เด็กห้องเก่งมีความสามารถทางอารมณ์เฉลี่ยต่ำกว่าเด็กห้องธรรมดา เด็กห้องเก่งมีแนวโน้มที่จะมองตนเองว่ามีความสามารถทางอารมณ์ (ความพึงพอใจ ความคิดแง่บวก ความรับผิดชอบ น้ำใจ) น้อยกว่าเด็กห้องธรรมดา และครูมีแนวโน้มที่จะให้คะแนนความสุขและดีแก่เด็กห้องเก่งสูงกว่าเด็กห้องธรรมดา

บัวทิพย์ ใจตรงดี (2545) ได้วิจัยเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิงที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี กัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนจำนวน 294 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวม ด้านดีและด้านสุขในระดับปกติ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับต่ำ กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์ แตกต่างกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยความฉลาดทางอารมณ์โดยสรุปพบว่า งานวิจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์เกือบทั้งหมดพบว่าการสร้างแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ การสร้างแบบประเมิน

ความฉลาดทางอารมณ์ โดยให้ผู้ตอบรายงานว่าข้อความนั้นๆเกิดขึ้นกับตนทั้งในแง่ความคิด ความรู้สึก อารมณ์และการแสดงออก การรู้จักอารมณ์ของตน การตระหนักรู้ถึงภาวะอารมณ์ของผู้อื่น ความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ของตน

2. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

สุนนา ชมพูทวีป และ คณะ (2530 : 31-36) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ทัศนคติและ ประการณ์ทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติและประการณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับสุขวิทยาการเจริญพันธุ์ เพื่อที่จะได้ข้อมูลพื้นฐาน ทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนและครูรวมทั้งปัญหาต่างๆ ซึ่งคาดว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารที่เกี่ยวข้องในการเตรียม โครงการต่างๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหารวมทั้ง การให้บริการด้วยการศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4,337 คน จากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน มัธยมศึกษาของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่มีความรู้ อยู่ระดับสูงใน ด้านทัศนคติจำแนกเป็นด้านประสพการณ์ทางเพศก่อนแต่ง การคุมกำเนิด การตั้งครรภไม่พึง ประสงค์และพฤติกรรมทางเพศ นักเรียนเห็นด้วยว่านักเรียนหญิงควรมีประสพการณ์ทางเพศก่อน แต่งงานร้อยละ 13.9 และนักเรียนชายเห็นด้วยร้อยละ 12.0 เพศหญิงร้อยละ 1.1 ในกลุ่มเพศ ชาย มีประสพการณ์รักร่วมเพศร้อยละ 3.6 และมีประสพการณ์เที่ยวโสเภณีร้อยละ 9.0 นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมีการตั้งครรภร้อยละ 1.9

สันทัด เสริมศรี และ สืบพงษ์ ไชยพรรค (2530 : 301 – 313) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ทางเพศของวัยรุ่นใน เขตเมืองส่วนภูมิภาคที่กำลังศึกษาในสถานบันอาชีวศึกษาใน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เฉพาะที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยสุ่มตัว อย่างนักเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แต่ละโรงเรียนเป็นนักเรียนจำนวน 510 คน มีอายุระหว่าง 17- 19 ปี ส่วนใหญ่มีอายุ 19 ปี ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เรื่องเพศศึกษามี ความสัมพันธ์กับการยอมรับการคุมกำเนิดในระดับความคิด และการปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และกลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์จะมีความรู้ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับกลุ่มที่ไม่มี เพศสัมพันธ์ และยังพบว่า วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศร้อยละ 39.2 เพศชายเคยมี เพศสัมพันธ์ร้อยละ 62.4 เพศหญิงเคยมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 12.3

ชูลีพร อินทรไพบุลย์ (2536 : ก – ข) ได้วิจัยเรื่อง ค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมในเรื่อง เพศของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรม ในเรื่องเพศและเปรียบเทียบค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมในเรื่องเพศตามตัวแปรด้านเพศ สายวิชาที่

เรียน ประเภทของโรงเรียน สังกัดของโรงเรียน สถานภาพของการสมรสของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา ที่พักอาศัยกลุ่มผู้เลี้ยงดู และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเรื่องเพศศึกษาและการเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาในเรื่องเพศของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีค่านิยมในเชิงบวกร้อยละ 69.4 และในเชิงลบร้อยละ 30.6 โดยที่นักเรียนหญิงมีค่านิยมในเชิงบวกมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่านักเรียนที่เรียนที่สาขาวิชาต่างกันจะมีค่านิยมในเรื่องเพศต่างกัน คือ สายสามัญมีค่านิยมในเรื่องเพศเชิงบวกสูงที่สุด และช่างอุตสาหกรรมมีค่านิยมในเรื่องเชิงบวกต่ำสุด นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่สภาพเศรษฐกิจและสภาพที่พักอาศัยที่ต่างกัน มีค่านิยมในเรื่องเพศไม่แตกต่างกัน

ประภาพรรณ ภาสสวัสดิ์ (2537 : 26 -57) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนอาชีวศึกษา ในจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประชากร เศรษฐกิจ สังคม และแรงจูงใจทางสังคมกับพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาลและเอกชนในจังหวัดชลบุรี จำนวน 600 คน ผลการวิจัยพบว่าค่าใช้จ่ายรายเดือนที่ได้รับมีความสัมพันธ์กับการเคยไปเที่ยวสถานเรีงรมย์ การดูภาพยนตร์เร้าอารมณ์ทางเพศ พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการร่วมเพศของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ สัดส่วนของการร่วมเพศจะสูงขึ้นเมื่อนักเรียนมีรายได้มากขึ้นร้อยละ 40.4 ของนักเรียนที่มีรายได้มากกว่า 3,000 บาท/เดือน และร้อยละ 21 ของนักเรียนที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท/เดือน

จรรยา ดวงแก้ว (2539 : 99-124) ได้วิจัยเรื่อง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานครมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากร เศรษฐกิจ และสังคมกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ กับการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอยู่ในเชิงบวกและพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการดื่มสุราหรือของมีนเมาร้อยละ 53.5 มีการเที่ยวสถานเรีงรมย์ร้อยละ 37.4 นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังเคยมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 19 อายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกคือ 16.01 ปี และช่วงอายุที่มีเพศสัมพันธ์มากที่สุดคือ 16 ปี โดยที่มีคู่เพศสัมพันธ์ครั้งแรกคือคู่อุ๊กรหรือแฟนร้อยละ 53.95 รองลงมาคือเพื่อนหญิงร้อยละ 35.53 สาเหตุของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเนื่องจากอยู่ตามลำพัง 2 คนร้อยละ 24.88 รองลงมาคือ อยากรองร้อยละ 15.66 จำนวนคู่ของการมีเพศสัมพันธ์ส่วนมากที่พบคือ 1-2 คนร้อยละ 90.79 นอกจากนี้ยังพบว่าการคุมกำเนิดบางครั้งร้อยละ 56.58 มีการคุมทุกครั้งร้อยละ

27.63 และไม่มีการคุมกำเนิดร้อยละ 15.79 วิธีการคุมกำเนิดที่ใช้ส่วนใหญ่คือการหลั่งออกข้างนอกร้อยละ 43.75 กลุ่มตัวอย่างเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ร้อยละ 5.26 และกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์ มีการตั้งครรภร้อยละ 3.95 แก้ปัญหาโดยการทำแท้งทั้งหมด

จุฬารัตน์ หัวหาญ (2539 : ก-ข) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนวัยรุ่นชายในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมทางเพศ และคุณลักษณะทั่วไปตามปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนวัยรุ่นชายในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 150 คน และนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1-3 จำนวน 284 คน รวม 434 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องเพศอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 67.0 มีทัศนคติเป็นกลางต่อการมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 66.6 โดยเคยดื่มสุราร้อยละ 73.7 เคยคู่วิดีทัศน์โทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ที่ปลุกเร้าอารมณ์ทางเพศร้อยละ 92.2 เคยอ่านหนังสือปลุกเร้าอารมณ์ทางเพศร้อยละ 91.0 เคยไปเที่ยวคลับ บาร์ หรือสถานเริงรมย์อื่น ๆ ร้อยละ 51.4 เคยไปอาบอบนวด ร้อยละ 4.6 และเคยมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 25.8 อายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก 16.1 ปี คู่เพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่คือเพื่อนหญิงร้อยละ 59.8 โดยมีการคุมกำเนิดเป็นครั้งคราวร้อยละ 55.4 และวิธีคุมกำเนิดที่ใช้คือใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 79.2 กลุ่มตัวอย่างเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ร้อยละ 3.6 นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนวัยรุ่นชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ ระดับที่กำลังศึกษาอยู่ รายได้ที่ได้รับ ทัศนคติ การดื่มสุรา ที่พักในปัจจุบัน การไปเที่ยวคลับ บาร์ หรือสถานเริงรมย์ และการมีเพศสัมพันธ์กันคนรักหรือหญิงบริการทางเพศ

จันทนัฐ ทองศิริ (2539 : 55-68) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น ในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอาชีวศึกษา ชั้น ปวช. 1-3 และนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 จำนวน 500 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร้อยละ 13.3 โดยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกตั้งแต่อายุ 12-19 ปี และมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับคนรักมากที่สุดร้อยละ 81.7 และร้อยละ 31.7 มีคู่นอน 1-2 คน และมีคู่นอนมากกว่า 1-5 คน ร้อยละ 36.5 มีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 16.7 และกับคู่นอนโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 36.1 มีเพศสัมพันธ์ภายหลังการดื่มสุรา ร้อยละ 8.7 นอกจากนี้ยังพบว่าวีดิทัศน์เป็นสื่อที่มีส่วนกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกลงทางเพศร้อยละ 67.6 และไปเที่ยวสถานเริงรมย์หรือสถานบริการทางเพศร้อยละ 61.3

พวงพรรณ จันทร์ตรี (2539 : ก-ข) ได้วิจัยเรื่องค่านิยมเรื่องการรักษาพรหมจารีของสตรีโสดที่ศึกษาในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในเขตชุมชนหนึ่งของภาคกลาง โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาค่านิยมเรื่องการรักษาพรหมจารี ความรู้ในเรื่องเพศ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์ และความสัมพันธ์ระหว่างอายุ อาชีพ การรับข่าวสารในเรื่องเพศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์ กับค่านิยมเรื่องการรักษาพรหมจารี จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นสตรีโสดอายุระหว่าง 13-29 ปี จำนวน 330 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าผู้ชายยังถือความบริสุทธิ์ของหญิงเป็นสิ่งสำคัญ และทัศนคติของเพื่อนสนิทที่ปล่อยตัวทางเพศก่อนสมรสมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนักศึกษาชาย และนักศึกษาหญิงที่ปล่อยตัวทางเพศทั้งในระดับชอบพอกัน รักกันหรือหมั่นกันแล้ว นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานจะให้ผลเสียมากกว่าผลดีร้อยละ 76.0

ปวีณา สายสูง (2541 : ง-จ) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในจังหวัดน่าน จำนวน 314 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุ 10-21 ปี ร้อยละ 33.4 และมีเพศสัมพันธ์กับคนรักร้อยละ 72.4 มีคู่นอนมากกว่า 1 คน ร้อยละ 32.6 กลุ่มตัวอย่างมีการดื่มสุราก่อนมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 65.7 และไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์ใน 3 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 31.9 นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนและหญิงบริการทางเพศ ร้อยละ 61.9 และร้อยละ 12.5 ตามลำดับ และพบว่ามีการใช้สื่อกระตุ้นอารมณ์ทางเพศที่เป็นสิ่งพิมพ์หรือวีดิทัศน์ร่วมด้วยโดยที่กลุ่มตัวอย่างยอมรับว่าสื่อที่เป็นวีดิทัศน์ช่วยกระตุ้นความรู้สึกทางเพศได้มากที่สุด ร้อยละ 60.7 นอกจากนี้รายได้ของครอบครัวอิทธิพลการชักจูงจากกลุ่มเพื่อนหรือคู่อริกลั่นส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าไปเที่ยวในแหล่งบันเทิงเรีงรมย์ หรือได้รับการชักนำให้มีเพศสัมพันธ์เกิดขึ้นในกลุ่มตัวอย่าง

ประพิมพร อันพาพรหม (2543 : ง) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาค่านิยมทางเพศและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่านิยมทางเพศพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางเพศกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรกับค่านิยมทางเพศ และความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งชายและหญิง จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.3 มีค่านิยมทางเพศเชิงลบ และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศคือ เคยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ร้อยละ 79.5 เคยใช้สื่อกระตุ้นอารมณ์ทางเพศร้อยละ 78.8 เคยจับมือถือแขนกับเพศตรงข้ามร้อยละ 66.8 เคยเที่ยวสถานเริงรมย์ร้อยละ 52.7 เคยกอดจูบกับคู่อริหรือเพศตรงข้ามร้อยละ 40.8 และเคยใช้สารเสพติดร้อยละ 8.2 ค่านิยมทางเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศทุกพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ลักษณะประชากรที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมทางเพศ ได้แก่ เพศและประเภทของโรงเรียน ลักษณะประชากรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้แก่ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับสายวิชา และประเภทของโรงเรียนการเที่ยวสถานเริงรมย์มีความสัมพันธ์กับสายวิชา ประเภทของโรงเรียน ค่าใช้จ่ายที่ได้รับ และแหล่งความรู้เรื่องเพศที่ได้รับ การใช้สารเสพติดมีความสัมพันธ์กับเพศและที่พักของนักเรียน การใช้สื่อกระตุ้นอารมณ์ทางเพศมีความสัมพันธ์กับเพศ และสายวิชา การจับมือถือแขนกับเพศตรงข้ามมีความสัมพันธ์กับสายวิชาและประเภทของโรงเรียน การกอดจูบกับคู่อริหรือเพศตรงข้ามมีความสัมพันธ์กับสายวิชาและประเภทของโรงเรียน

สร้อยวลัย สุขดา (2543 : ง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาค่านิยมทางเพศและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่านิยมทางเพศพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การเปรียบเทียบค่านิยมทางเพศ ระหว่างนักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิง ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 478 คน เพศชาย 164 คน เพศหญิง 314 คน ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมนักศึกษามีค่านิยมทางเพศในเชิงบวกคิดเป็นร้อยละ 90.8 ด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เคยเที่ยวสถานเริงรมย์มากที่สุดคือร้อยละ 78.5 รองลงมาคือ การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ร้อยละ 74.5 การใช้สื่อกระตุ้นความรู้สึกทางเพศร้อยละ 52.9 และเคยแต่งกายล่อแหลมร้อยละ 28.5 เมื่อเปรียบเทียบค่านิยมทางเพศระหว่างนักศึกษาชายกับหญิงและระหว่างนักศึกษาที่อยู่ในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค พบว่ามีค่านิยมทางเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักศึกษาหญิงมีค่านิยมทางเพศดีกว่านักศึกษาชาย และนักศึกษาที่อยู่ในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร มีค่านิยมทางเพศดีกว่านักศึกษาในมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค

ผลการวิจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศโดยสรุปพบว่า กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยส่วนใหญ่จะมีความรู้ในเรื่องเพศอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง โดยพบว่าวัยรุ่นหญิงมีระดับความรู้สูงกว่าวัยรุ่นชายในเรื่องทัศนคติต่อเรื่องเพศ และผลการวิจัยยังพบว่าวัยรุ่นเห็นด้วยกับการมี

เพศสัมพันธ์ก่อนสมรสมีจำนวนที่สูงขึ้นเช่นเดียวกับพฤติกรรมของการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งผลการวิจัยยังพบว่า วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์กันมากขึ้นทั้งหญิงและชาย ค่าเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุน้อยลง เมื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมต่อพฤติกรรมทางเพศ พบว่าตัวแปรด้านเพศ อายุ รายได้ที่ได้รับ สถานที่อยู่อาศัย การดื่มสุรา หรือของมีนเมา การเที่ยวสถานเริงรมย์ และการอ่านหนังสือไป การดูวีดิทัศน์หรือภาพยนตร์ที่ปลุกเร้าอารมณ์ทางเพศส่วนใหญ่ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นทั้งสิ้น

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

1. ความฉลาดทางอารมณ์

ซูท์ และคณะ (Schute et al, 1998) ได้พัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งยึดแนวทฤษฎีเริ่มแรกของ Salovey & Mayer (1990) โดยการวัดความฉลาดทางอารมณ์เป็นการรายงานตนเอง ชนิดมาตร ประมาศค่า 5 ระดับ 1 แทนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 5 แทนเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 33 ข้อ แบ่งเป็นกลุ่มการประเมินค่าและแสดงออกทางอารมณ์ จำนวน 13 ข้อ กลุ่มการจัดการระบายนอารมณ์ จำนวน 10 ข้อ และกลุ่มการใช้ประโยชน์ทางอารมณ์ จำนวน 10 ข้อ ได้ค่าความเที่ยงชนิดความสอดคล้องภายในแบบแอลฟาของครอนบาค 0.90 และค่าความเที่ยงชนิดสอบซ้ำ โดยการสอบซ้ำใน 2 สัปดาห์ มีค่า 0.78 จากการตรวจสอบความตรงพบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างที่เกี่ยวข้องทางทฤษฎี ได้แก่ การเอาใจใส่ความรู้สึก ความกระฉับกระเฉงในความรู้สึก การปรับปรุงสภาวะทางอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี และการอดกลั้น สามารถพยากรณ์ผลการเรียนของนิสิตปีหนึ่งได้

โกลแมน (Goleman 1995 อ้างถึงใน O'Neil, John, 1996) กล่าวถึงงานวิจัย ได้แก่ เรื่องของเด็กผู้ชายที่มักทำอะไรตามอำเภอใจโดยไม่ยั้งคิด และมักมีปัญหาเมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรม และก่อความรุนแรงในช่วงวัยรุ่นมากกว่าเด็กปกติ 6 ถึง 8 เท่า ส่วนเด็กผู้หญิงประถมศึกษาปีที่ 6 จะมีความสับสนในเรื่องความรู้สึกเบื้องต้นกับความหิว และจะกลายเป็นผู้ที่มีพัฒนาการความผิดปกติในเรื่องของการกินเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น สิ่งเด็กผู้ชายไปได้แก่ สติ การรับรู้ถึงความรู้สึกต่างๆของตนเอง เด็กพวกนี้สับสน ไม่รู้ว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นคืออะไรและถูกเรียกว่าอะไร ข้อบกพร่องนี้สามารถสร้างปัญหาให้กับบุคคลนั้นๆได้ โดยเฉพาะเด็กที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ และในทางกลับกันผู้ที่มีความสามารถดังกล่าวนี้ จะสามารถจัดการกับทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างเต็มที่ ตั้งแต่ชีวิตการแต่งงานไปจนถึงเรื่องชีวิตการทำงาน

ก๊ิบ (Gibbs, 1995) กล่าวถึงงานวิจัยที่ได้จากการศึกษา โดยการนำเด็กอนุบาล 4 ขวบ มาที่ห้องทีละคนและนำขนมแสนอร่อยวางไว้หน้าตัวเด็ก เด็กเหล่านี้ได้รับคำแนะนำจากครูวิจัยว่า

พวกเขาสามารถกินขนมได้ทันที แต่ถ้ารอจนผู้วิจัยกลับมาพวกเขาจะได้ขนมเพิ่มเป็น 2 ชิ้น ประมาณหนึ่งในสามของเด็กเหล่านั้นกินขนมทันที ในขณะที่เด็กอื่นขอมรอชั่วระยะหนึ่งและอีกประมาณหนึ่งในสามของเด็กเหล่านี้ที่สามารถรอได้ 15 – 20 นาที ซึ่งมีวิธีในการอดรอคอย เช่น เอามือปิดตา ก้มศีรษะลง ร้องเพลง พยายามเล่นเกม หรือไม่นอนหลับ จนกระทั่งผู้วิจัยกลับมาที่ห้องและจากการติดตามผลของเด็กเหล่านั้นในเวลา 14 ปีต่อมาพบว่าการทดสอบนี้เป็นตัวทำนายดีเยี่ยมว่าเด็กคนไหนจะประสบความสำเร็จในการศึกษาอย่างไร เด็กที่ขอมรอคอยจะมีอารมณ์ที่มั่นคง เป็นที่รักของครูและเพื่อนๆ และขอมอดใจเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนเด็กในกลุ่มที่คว่ำปากินทันทีเป็นพวกที่มีอารมณ์แปรปรวน ไม่เป็นตัวของตัวเองเมื่อตกอยู่ในสภาวะเครียด ดูกระสับกระส่าย ชอบหาเรื่องและเป็นผู้ที่อดใจไว้ไม่ได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดจากการศึกษานี้คือผู้ที่ขอมรอคอยสามารถทำคะแนนสอบ SAT ได้สูงกว่ากลุ่มอื่น 210 คะแนนโดยเฉลี่ย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศพบว่า ความสามารถในการรอคอยที่จะสนองความต้องการ การรับรู้ถึงความรู้สึกต่างๆของตนเอง เป็นทักษะที่สำคัญอันหนึ่งที่บ่งบอกถึงความสำเร็จของคนๆ นั้นได้ ซึ่งคุณสมบัตินี้ก็คือความฉลาดทางอารมณ์ เด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตสูงกว่าเด็กที่ไม่มีความฉลาดทางอารมณ์

2. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

สเน็ดดอน และเครเมอร์ (Sneddon and Kremer, 1992 : 295 – 304) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม และทัศนคติทางเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไอร์แลนด์เหนือ (Sexual behavior and attitudes of university students in Northern Ireland) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวน 2 กลุ่ม ที่ศึกษาอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2530 และพ.ศ. 2531 เป็นเพศหญิง จำนวน 419 คน และเพศชายจำนวน 201 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชายร้อยละ 50 และเพศหญิงร้อยละ 44 เคยมีเพศสัมพันธ์โดยที่เพศชายมีคู่เพศสัมพันธ์ 1 คน ร้อยละ 35 และเพศหญิงมีคู่เพศสัมพันธ์ 1 คน ร้อยละ 49 นอกจากนี้ยังพบว่ามีเพียง 1 ใน 32 มีความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งต่อไป และมากกว่าร้อยละ 53 ระบุว่าการดื่มแอลกอฮอล์นั้นมีผลต่อการตัดสินใจในการใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์

ทริน และ เลวิน (Traen and Lewin . 1992 : 253 -267) ได้วิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นนอร์เวย์ (Casual sex among Norwegian adolescents) กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นอายุ 17 -19 ปี จำนวน 2997 คน โดยใช้แบบสอบถามผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 62.8 จำนวน

ประสบการณ์ทางเพศมีความสัมพันธ์น้อยกับพื้นฐานทางสังคม กับความสัมพันธ์มากต่อปัจจัยการดำเนินชีวิต เช่น การสูบบุหรี่ และการดื่มสุรา

แคลงเกอร์, ไทเด็นและรูซุวารา (Klanger, Tyden and Russuvaara, 1993 : 468 – 474) ได้วิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมทางเพศของเด็กวัยรุ่นในเมืองอัซซารา ประเทศสวีเดน (Sexual behavior among adolescents in Upsara, Sweden) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางเพศของเด็กวัยรุ่น ชาวสวีเดน ในปลายปี ค.ศ. 1970 ถึงปลายปี ค.ศ. 1980 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 383 คน โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ ความรู้ และเจตคติของเด็กเอง ผลการวิจัยพบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างเคยมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว และส่วนใหญ่กล่าวว่าโรคเอดส์มีผลกระทบต่อการใช้เพศสัมพันธ์ของตนร้อยละ 2 คิดว่าพวกตนได้รับความรู้เรื่องเพศศึกษามากน้อยเพียงพอแล้วจากโรงเรียน และร้อยละ 41 คิดว่าพวกตนไม่ควรพูดคุยเรื่องเพศกับพ่อแม่ ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าควรพยายามส่งเสริมให้มีการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน และปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงปรารถนา และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น

ลินเดลล์ และโอลส์สัน (Lindell and Olsson, 1993 : 281 – 291) ได้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องทัศนคติต่อวิชาเพศศึกษาในนักเรียนของประเทศสวีเดน (Students opinions about sex education in Swedish school region) กลุ่มตัวอย่างเน้นนักเรียนที่มีอายุ 17 – 18 ปี ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 421 คน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับวิชาเพศที่ศึกษาในโรงเรียนความรู้เรื่องการเจริญพันธุ์ การคุมกำเนิด โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่าการตั้งครรภ์ในสวีเดนจะลดลงด้วยการทำแท้ง

โอ และคณะ (Oh et al, 1994) ได้วิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศและการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นชายในเรือนจำ (Sexual behavior and sexually transmitted diseases among male adolescents in detention) โดยการศึกษาวัยรุ่นชายในเรือนจำที่มีอายุระหว่าง 11 – 18 ปี ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของจำนวนคู่อุปสรรคในช่วงที่ผ่านมาเท่ากับ 8 คน โดยจำนวนการมีเพศสัมพันธ์ ในช่วงเดือนก่อนสัมภาษณ์เท่ากับ 2 คน และพบว่าร้อยละ 59 ใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังพบว่ามี การติดเชื้อคลาไมเดียร้อยละ 6.9 ติดเชื้อโกโนเรียร้อยละ 4.5 และติดเชื้อซิฟิลิสร้อยละ 0.9

วาลีย์ และคณะ (Wiley et al, 1997 : 45-49) ได้วิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและนักศึกษาในวิทยาลัยเทีก

ซัส (Using the youth risk behavior survey to compare risk behavior of Texas high school and college students) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 6,015 คน และนักศึกษาในวิทยาลัยจำนวน 1,408 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งหมดเคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 55.4 นักเรียนชายและนักเรียนหญิงเคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 59.0 และ 43.0 ตามลำดับ นักเรียนชายและนักเรียนเคยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุ 14 ปีหรือน้อยกว่าร้อยละ 59.0 และ 43.0 และนักเรียนหญิงมีคู่นอน 4 คน หรือมากกว่าใน 3 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 2.5 ไม่เคยถูกขานามขณะมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 54.0 ในนักเรียนหญิง และร้อยละ 38.4 ของกลุ่มตัวอย่างเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ร้อยละ 5.4 มีการตั้งครรภ์ร้อยละ 16.0 และยังคงพบว่ามีนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงในวิทยาลัยเคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 85.2 และ 79.3 มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุ 14 ปี หรือน้อยกว่ามีการใช้ถุงยางอนามัยขณะร่วมเพศร้อยละ 55.0 และเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ร้อยละ 5.0 และร้อยละ 23.0 เคยตั้งครรภ์ มีการใช้แอลกอฮอล์และยา ก่อนมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 12.1

แมคคูล (McCoul , 1999) ได้วิจัยเกี่ยวกับการแสวงหาแรงกระตุ้นความรู้สึกทางเพศที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับสูง (Personality traits of impulsivity and sensation seeking and their relation to high risk sexual behavior in males) กลุ่มตัวอย่างเป็นชายที่มีพฤติกรรมทางเพศโดยการชอบเพศหญิงจำนวน 104 คน และชายที่มีพฤติกรรมทางเพศโดยการชอบเพศชายจำนวน 112 คน ผู้วิจัยได้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับสูงกับความชอบส่วนตัวในการแสวงหาแรงกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ และสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับสูงกับการดื่มแอลกอฮอล์ หรือการใช้ยาเสพติดชนิดอื่นก่อนการมีเพศสัมพันธ์ ผลการวิจัยว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมทางเพศ โดยการชอบเพศหญิงมีความถี่ของการไม่ป้องกันความเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์ ที่มีความสัมพันธ์กับการแสวงหาแรงกระตุ้นความรู้สึกทางเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความถี่ของการดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าการใช้ยาเสพติดชนิดอื่น ส่วนในกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมทางเพศโดยการชอบเพศชาย ไม่พบว่าความถี่ของการป้องกันความเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ทางสถิติ กับการแสวงหาแรงกระตุ้นความรู้สึกทางเพศและการใช้ยาเสพติด

แจ๊คสัน (Jackson, 2001) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสัมพันธ์ที่ดีกับโรงเรียนและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับสูงของวัยรุ่นหญิง (An examination of the relationship between perceived belonging in adolescent female high – risk sexual behavior) มีวัตถุประสงค์เพื่อ สำรวจว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับสูงของวัยรุ่นหญิงหรือไม่ และการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับโรงเรียนสามารถ

ทำนายพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมให้นักศึกษา แสวงหาวิธีการป้องกันการตั้งครรภ์และการติดต่อโรคทางเพศสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นหญิงจำนวน 1,815 คน ผลการวิจัยพบว่าการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับสูงของวัยรุ่นหญิงสามารถชี้วัดได้จากประวัติการตั้งครรภ์ ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับโรงเรียนและการใช้ยาคุมกำเนิด โคนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับความสัมพันธ์ที่ดีจากครูโรงเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและมีความถี่ในการคุมกำเนิดน้อยกว่าเดิม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา มีลักษณะคล้ายกับงานวิจัยในประเทศ คือ เป็นวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงระดับมหาวิทยาลัย และสำหรับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เพศ ประสิทธิภาพในการมีเพศสัมพันธ์ การใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์ การดื่มสุราก่อนการมีเพศสัมพันธ์ และการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เป็นต้น ผลการวิจัยโดยสรุปพบว่า การดื่มสุรามีผลต่อการมีเพศสัมพันธ์ และการใช้ถุงยางอนามัยของกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างเคยตั้งครรภ์และมีการทำแท้ง นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อีกด้วย